II

(Informācija)

EIROPAS SAVIENĪBAS IESTĀŽU UN STRUKTŪRU SNIEGTI PAZIŅOJUMI

EIROPAS KOMISIJA

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

ES pārtikas ziedošanas pamatnostādnes

(2017/C 361/01)

Saturs

		Lpp.
1.	Ievads	2
1.1.	Vispārīga informācija	2
1.2.	Mērķis	3
2.	Darbības joma	4
2.1.	Kas ir pārtikas pārdale?	4
2.2.	Kas ir pārtikas pārpalikumi?	4
2.3.	Kas ir dalībnieki?	5
3.	Pārtikas pārdale – dalībnieku uzdevumi un pienākumi	6
3.1.	Pārdales un labdarības organizāciju darbības	8
3.1.1.	Pārdalei paredzēto pārtikas pārpalikumu šķirošana	9
3.2.	Izsekojamība	9
4.	Primārās un tādas atbildības noteikšana, kas rodas pārtikas nekaitīguma problēmu gadījumā	11
4.1.	Attiecīgās tiesību normas	11
4.2.	Norādījumi pārtikas pārpalikumu pārdalei	12
5.	Higiēnas noteikumi un pārtikas pārpalikumu pārdale	12
5.1.	Vispārīgas higiēnas prasības, kas piemērojamas visām pārtikas ziedošanas darbībām	13
5.2.	Īpašas higiēnas prasības, kas piemērojamas dzīvnieku izcelsmes pārtikas pārdalei	13
5.3.	Higiēnas prasības, kas piemērojamas viesmīlības, ēdināšanas un pārtikas nozarē radušos pārtikas pārpalikumu pārdalei	14
5.4.	Pārtikas pārpalikumu saldēšana pārdales veicināšanai	15
6.	Pārtikas produktu informācija patērētājiem	15
6.1.	Attiecīgās tiesību normas	15
6.2.	Norādījumi pārtikas pārpalikumu pārdalei	17
6.2.1.	Informācijas prasības attiecībā uz fasētiem pārtikas produktiem	17
6.2.2.	Prasības attiecībā uz valodu	17
6.2.3.	Informācijas prasības attiecībā uz nefasētiem pārtikas produktiem	17

6.3. Derīguma termiņa marķējums 18
6.3.1. Attiecīgās tiesību normas 18
6.3.2. Norādījumi pārtikas pārpalikumu pārdalei 18
6.3.3. Olas – derīguma termiņa marķējuma noteikumi un pārdales prakse 19
7. Fiskālie noteikumi 19
7.1. Pievienotās vērtības nodoklis (PVN) 19
7.2. Fiskālie stimuli 20
8. Citas ES programmas 21
8.1. Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām un pārtikas ziedošana 21
8.2. Lauksaimniecības produktu tirgu kopīga organizācija 21
8.3. Zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgā organizācija 22
Atsauces 23
1. pielikums. Tādu tiesību normu kopsavilkuma tabula, kas attiecas uz pārtikas ziedošanu 25
2. pielikums. Lēmumu pieņemšanas shēma. Vai man kā mazumtirgotājam, kas veic piegādes labdarības organizācijai / pārtikas bankai, vai kā labdarības organizācijai / pārtikas bankai jāievēro Regula (EK) Nr. 853/2004? 29

1. **IEVADS**

1.1. **Vispārīga informācija**

Eiropas Savienībā (ES) 2015. gadā gandrīz ceturtdaļa iedzīvotāju – 119,1 miljons cilvēku – bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam un 42,5 miljoni cilvēku katru otro dienu nevarēja atļauties kvalitatīvu maltīti ([1]). Vienlaikus tiek lēsts, ka ES katru gadu tiek izšķērdēts aptuveni 88 miljoni tonnu pārtikas, un ar to saistītās izmaksas tiek lēstas 143 miljardu EUR apmērā ([2]).

Pārtikas izšķērdēšanai ir būtiska ekonomiska un sociāla ietekme, turklāt šis fenomens arī rada pārmērīgu spiedienu uz izsmeļamiem dabas resursiem un vidi. Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (*Food and Agriculture Organisation – FAO*) datiem aptuveni trešdaļa no visas pasaulē saražotās pārtikas iet zudumā vai tiek izšķērdēta ([3]). Tādas pārtikas ražošanai, kura tiek novākta, bet galu galā iet zudumā vai tiek izšķērdēta, katru gadu tiek patērēta aptuveni ceturtā daļa no visa lauksaimniecībā izmantojamā ūdens ([4]), un tam ir vajadzīga aramzeme Ķīnas teritorijas lielumā ([5]). Ik gadu pārtikas atkritumi rada aptuveni 8 % no siltumnīcefekta gāzu emisijām pasaulē ([6]).

Galvenā uzmanība būtu jāpievērš pārtikas atkritumu rašanās novēršanai pašos pamatos, ierobežojot pārtikas pārpalikumu rašanos katrā pārtikas aprites posmā (t. i., tās ražošanā, pārstrādē, izplatīšanā un patēriņā). Ja rodas pārtikas pārpalikumi, tad vislietderīgākais uzturā derīgu pārtikas resursu izmantojums ir to pārdale lietošanai pārtikā.

Pārtikas ziedošana ne tikai atbalsta cīņu pret pārtikas trūkumu, bet var būt arī efektīvs instruments to pārtikas pārpalikumu daudzuma mazināšanai, ko izmanto rūpnieciskām vajadzībām vai nosūta uz atkritumu apstrādi un galu galā uz izgāztuvi. Tomēr, lai gan pārtikas pārpalikumu pārdale ir aizvien izplatītāka parādība un pārtikas ražotāji un mazumtirgotāji ir gatavi ziedot savus pārpalikumus pārtikas bankām un labdarības organizācijām, joprojām tiek pārdalīta tikai neliela daļa no kopējiem uzturā derīgajiem pārtikas pārpalikumiem, kas pieejami ES. Piemēram, 2016. gadā Eiropas Pārtikas banku federācija (*European Federation of Food Banks – FEBA*) izdalīja 535 000 tonnu pārtikas 6,1 miljonam cilvēku ([7]), un tā ir tikai neliela daļa no aplēstā neizlietotās pārtikas apjoma, kas ik gadu rodas ES.

([1]) *Eurostat*, 2017. gads.
([2]) *Estimates of European food waste levels*, *FUSIONS* (2016. gada marts).
([3]) *FAO* (Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības organizācija), 2011. g., *Global Food Losses and Food Waste – Extent, Causes and Prevention*, Roma: ANO *FAO*.
([4]) *M. Kummu, H. de Moel, M. Porkka, S. Siebert, O. Varis* un *P.J. Ward*, 2012. g., "*Lost Food, Wasted Resources: Global Food Supply Chain Losses and Their Impacts on Freshwater, Cropland and Fertilizer Use*", *Science of the Total Environment 438*, 477.–489. lpp.
([5]) *FAO*, 2013. g., *Food Wastage Footprint & Climate Change*, Roma: ANO *FAO*.
([6]) *FAO*, 2015. g., *Food Wastage Footprint & Climate Change*, Roma: ANO *FAO*.
([7]) Eiropas Pārtikas banku federācija (*FEBA*): http://www.eurofoodbank.eu/. Turklāt *Tafel* (Vācijas "pārtikas bankas", kas nav *FEBA* dalībnieces) katru gadu izplata gandrīz 220 000 tonnu pārtikas aptuveni 1,5 miljoniem cilvēku.

Dalībvalstis un ieinteresētās personas ir apzinājušas juridiskos un darbības šķēršļus, kas ES rodas pārtikas ziedotājiem un saņēmējiem nekaitīgas, uzturā derīgas pārtikas pārdalē ([1]). Tādēļ Komisijas ierosinātajā rīcības plānā, kas paredzēts aprites ekonomikas veicināšanai ([2]), ir noteikts, ka Komisijai, lai atvieglotu pārtikas ziedošanu, cita starpā jāprecizē ES tiesību akti, kas attiecas uz pārtiku.

1.2. **Mērķis**

Šo pamatnostādņu mērķis ir precizēt attiecīgos ES tiesību aktu noteikumus un atbilstīgi spēkā esošajam ES tiesiskajam regulējumam palīdzēt novērst pārtikas pārdalē konstatētos šķēršļus. Konkrētāk, šīs pamatnostādnes paredzētas, lai:

— sekmētu to, ka pārtikas pārpalikumu piegādātāji un saņēmēji ievēro attiecīgās prasības, kas noteiktas ES tiesiskajā regulējumā (piemēram, prasības par pārtikas nekaitīgumu, pārtikas higiēnu, izsekojamību, atbildību, PVN utt.),

— veicinātu to, ka ES dalībvalstu regulatīvās iestādes vienoti interpretē ES tiesību aktus, kas attiecas uz pārtikas pārpalikumu pārdali.

ES pārtikas ziedošanas pamatnostādnēs galvenā uzmanība pievērsta tiem jautājumiem, kas jārisina ES līmenī, tādējādi tās papildina, nevis dublē dalībvalstīs izstrādātās pamatnostādnes. Valsts un/vai nozaru līmenī sagatavotajām pamatnostādnēm, kuras bieži vien kopīgi izstrādājuši pārdales partneri un kompetentās iestādes (valsts un/vai reģionālā līmenī), ir būtiska nozīme, nodrošinot pārtikas nekaitīgumu un izsekojamību, kā arī precizējot to dažādo dalībnieku uzdevumus un pienākumus, kas iesaistīti pārtikas pārpalikuma atgūšanā un pārdalē ([3]). Arī ES mēroga nozaru pamatnostādnes ([4]) var atbalstīt pārtikas pārdales pasākumus un veicināt paraugprakses apmaiņu.

Tāpēc, lai visām iesaistītajām personām būtu skaidri izklāstīti valsts līmenī spēkā esošie noteikumi un darbības procedūras, tostarp attiecīgie galveno dalībnieku pienākumi, Komisija stingri iesaka attiecīgos noteikumus un/vai pamatnostādnes par pārtikas ziedošanu izstrādāt valsts līmenī, tādējādi sekmējot to izpildi un veicinot paraugprakses izplatību. Šajā sakarā ES pārtikas ziedošanas pamatnostādnes, ko Eiropas Komisija pieņēma, apspriežoties ar ES Platformu pārtikas zudumu un pārtikas izšķērdēšanas jautājumos ([5]), dalībvalstu dalībnieki var izmantot kā atsauci, ko ņemt vērā, izstrādājot valsts pamatnostādnes un noteikumus.

Dalībvalstu pamatnostādnēs var arī sīkāk precizēt pārtikas apritē iesaistīto uzņēmēju uzdevumus un pienākumus tajās jomās, kurās piemēro valsts noteikumus, piemēram, attiecībā uz atbildību (sk. arī 4. iedaļu). Turklāt saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 852/2004 ([6]) 8. panta 3. punktu valstu kompetentās iestādes var sekmēt to, ka tiek izstrādātas un izplatītas paraugprakses rokasgrāmatas par pārtikas pārpalikuma atgūšanu un pārdali. Lai veicinātu pārtikas ziedošanu, valstu kompetentās iestādes var apsvērt fiskālus stimulus pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem (sk. 7.2. iedaļu), kā arī, iesaistot attiecīgos dalībniekus, tādu informācijas, saziņas un mācību pasākumu ieviešanu, kas faktiski vēl vairāk veicinātu nekaitīgas pārtikas pārdales praksi.

([1]) Minēts, piemēram, dokumentos *Comparative study on EU Member States' legislation and practices on food donations* (EESK, 2014. gads), *Counting the Cost of Food Waste: EU food waste prevention* (Apvienotās Karalistes Lordu palāta, 2013.–2014. gads), *Review of EU legislation and policies with implications on food waste* (*FUSIONS*, 2015. gads), *Food redistribution in the Nordic Region* (Ziemeļu Ministru padome, *TemaNord*, 2014.–2016. gads), kā arī Komisijas sanāksmēs ar valstu kompetentajām iestādēm un ieinteresētajām personām, tostarp ar ES Pārtikas zudumu un pārtikas izšķērdēšanas jautājumu platformas dalībniekiem, kura Aprites ekonomikas rīcības plāna ietvaros izveidota 2016. gadā, un šo iestāžu, personu un dalībnieku atsevišķi sniegtajos skaidrojumos (sk. tīmekļvietni http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions/index_en.htm).

([2]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Noslēgt aprites loku — ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku" (COM(2015) 614 final).

([3]) *Food redistribution in the Nordic Region, phase II: identification of best practice models for enhanced food redistribution* (Ziemeļu Ministru padome, *TemaNord*, 2016. gads).

([4]) Piemēram, *Every Meal Matters – Food donation guidelines,* ko izstrādāja *FoodDrinkEurope*/*EuroCommerce*/Eiropas Pārtikas banku federācija un apstiprināja Eiropas Komisijas Augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības pastāvīgā komiteja.

([5]) https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions/eu-platform_en

([6]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 852/2004 par pārtikas produktu higiēnu (OV L 139, 30.4.2004., 1. lpp.).

Lai atvieglotu informācijas apmaiņu par valstu pārtikas ziedošanas praksi, Komisija publicē ES dalībvalstīs spēkā esošās pamatnostādnes savā tīmekļvietnē, kuras mērķis ir novērst pārtikas izšķērdēšanu ([1]). Ja valsts un Eiropas līmeņa nozaru paraugprakses norādījumi par pārtikas ziedošanu ir izstrādāti saistībā ar ES noteikumiem par pārtikas higiēnu ([2]) un paziņoti Eiropas Komisijai, tie ir pieejami arī tiešsaistes reģistrā ([3]).

2. **DARBĪBAS JOMA**

ES pārtikas ziedošanas pamatnostādņu darbības joma aptver pārtikas īpašnieka bez maksas nodrošinātas pārtikas atgūšanu un pārdali, kuru veic pārtikas apritē iesaistīti uzņēmēji.

2.1. **Kas ir pārtikas pārdale?**

Pārtikas pārdale ir process, ar kura palīdzību pārtikas pārpalikumi, kas citādi būtu izšķērdēti, tiek atgūti, savākti un nodoti cilvēkiem, jo īpaši tiem, kas nonākuši grūtībās.

Strādājot pie pārtikas zudumu un izšķērdēšanas novēršanas un pārtikas nodrošinājuma veicināšanas, Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (*FAO*) daudznozaru grupa ir ierosinājusi jēdzienu "nekaitīgas un uzturvielām bagātas pārtikas atgūšana un pārdale" definēt šādi ([4]):

— "nekaitīgas un uzturvielām bagātas pārtikas atgūšana" ir tādas pārtikas (pārstrādātas, daļēji pārstrādātas vai nepārstrādātas) saņemšana par maksu vai bez maksas, kas citādi pārtikas sistēmas lauksaimniecības, lopkopības un zivsaimniecības piegādes ķēdēs būtu izmesta vai izšķērdēta; "nekaitīgas un uzturvielām bagātas pārtikas pārdale" ir saņemtās pārtikas uzglabāšana vai pārstrādāšana un sekojoša izdalīšana – ievērojot attiecīgus drošības, kvalitātes un tiesiskos regulējumus, tieši vai ar starpnieku palīdzību, par maksu vai bez maksas – tiem, kas ir tiesīgi to saņemt ēšanai.

Nolūkā gan Eiropas Savienības, gan valstu līmenī atbalstīt pašreizējos centienus veicināt veselīgu un sabalansētu uzturu visiem Eiropas iedzīvotājiem, jo īpaši bērniem, pārtikas produktu pārdalē būtu pēc iespējas jāņem vērā šo pārtikas produktu devums sabalansēta uztura nodrošināšanā. Šajā sakarā par vadlīnijām izmantojamas valsts uztura pamatnostādnes.

ES pārtikas ziedošanas pamatnostādņu mērķis – ievērojot *FAO* ierosināto pārtikas pārdales definīciju – ir precizēt attiecīgos ES tiesību aktu noteikumus, kurus piemēro, ja īpašnieks bez maksas dara pieejamus pārtikas produktus. Pārtikas pārdale aptver dažādu dalībnieku, tīklu un pasākumu loku, kas strauji attīstās. Lai gan pārtikas pārdales jomā pārtikas bankas ir visbiežāk sastopamie un galvenie partneri, turpmāk sniegtos norādījumus, kas attiecas uz atbilstošo ES noteikumu (piemēram, pārtikas nekaitīguma, pārtikas higiēnas, patērētāju informēšanas, atbildības u. c.) piemērošanu, var piemērot arī citiem pārtikas pārdales modeļiem un/vai dalībniekiem. Šie dalībnieki var būt tādi subjekti, kas iesaistīti bezpeļņas pārtikas pārdales pasākumos, piemēram, sociālie lielveikali vai restorāni, kur noteiktos gadījumos galasaņēmējs var veikt nominālu maksājumu, saņemot par to pārtikas produktus vai gatavas maltītes.

2.2. **Kas ir pārtikas pārpalikumi?**

Pārtikas pārpalikumi, kas sastāv no gataviem pārtikas produktiem (tostarp svaigas gaļas, augļiem un dārzeņiem), daļēji sagatavotiem produktiem vai pārtikas sastāvdaļām, var rasties jebkurā pārtikas ražošanas un izplatīšanas ķēdes posmā dažādu iemeslu dēļ. Pārpalikumus, piemēram, lauksaimniecības un ražošanas nozarēs, var radīt pārtikas produkti, kas neatbilst ražotāja un/vai klienta specifikācijām (piemēram, pārmaiņas produkta krāsā, izmērā, formā utt.), kā arī ražošanas un marķēšanas kļūdas. Iemesls pārmērīgai pasūtīšanai un/vai pasūtījumu atcelšanai var būt problēmas piedāvājuma un pieprasījuma pārvaldībā. Arī problēmas saistībā ar derīguma termiņa marķējumu – piemēram, produkta piegādei nepietiekamu derīguma termiņu vai valsts tiesību normām, kas liedz veikt tādu pārtikas produktu pārdali, kuriem beidzies "ieteicams līdz" termiņš – var neļaut pārdot un izplatīt pārtikas produktus ar parasto mazumtirdzniecības kanālu starpniecību.

([1]) http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/library/index_en.htm
([2]) Regula (EK) Nr. 852/2004.
([3]) https://webgate.ec.europa.eu/dyna/hygienelegislation/
([4]) Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (2015. gada maijs). *Comprehensive definition for "recovery and redistribution of safe and nutritious food for human consumption"* (http://www.fao.org/save-food/news-and-multimedia/news/news-details/en/c/288692/).

Pārtikas pārpalikumu pārdali var veikt, ja tie ir derīgi lietošanai pārtikā un atbilst visām pārtikas nekaitīguma prasībām ([1]), kas noteiktas ES tiesību aktos par pārtikas nekaitīgumu un par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem, kā arī attiecīgajos valstu noteikumos. Pārtikas produkti, kas piemēroti pārtikas ziedošanai, ir, piemēram, tādi produkti, kuri neatbilst ražotāja vai klienta specifikācijām, kuriem mainīts iepakojums un/vai marķējums, taču tas neapdraud ne pārtikas nekaitīgumu, ne patērētāju informēšanu, kuriem norādīts konkrēts lietošanas laiks (piemēram, produkti, kas paredzēti konkrētam svētku periodam vai noieta veicināšanas pasākumam), kuri ar ražotāja piekrišanu tiek novākti laukos, kuriem ir beidzies "ieteicams līdz" termiņš, bet kurus joprojām var droši patērēt, kurus regulatīvās iestādes savāc un/vai konfiscē citu iemeslu dēļ, nevis, piemēram, saistībā ar pārtikas nekaitīgumu.

Tādēļ uzņēmēji, kas iesaistīti pārtikas apritē, var veikt pārtikas pārpalikumu pārdali un iesaistīties pārtikas ziedošanas pasākumos katrā pārtikas aprites posmā. Uzņēmēji, kas iesaistīti pārtikas apritē (piemēram, lauksaimnieki, pārtikas ražotāji un mazumtirgotāji), var ziedot pārtikas pārpalikumus, izmantojot pārdales organizāciju (piemēram, pārtikas banku), ražas atlikumu savākšanas tīklu un citu labdarības organizāciju pakalpojumus vai vēršoties tieši pie pašiem patērētājiem (piemēram, darbiniekiem).

2.3. **Kas ir dalībnieki?**

ES pārtikas ziedošanas pamatnostādnes attiecas uz dalībniekiem, kas iesaistīti katrā pārtikas aprites posmā, proti, gan uz pārtikas ziedotājiem, gan saņēmējiem. Šo pamatnostādņu mērķis ir precizēt to pārtikas apritē iesaistīto uzņēmēju konkrētos uzdevumus un pienākumus, kas darbojas pārtikas pārpalikumu pārdalē, kā noteikts ES pārtikas aprites tiesību aktos un jo īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 178/2002 ([2]) (tā dēvētajā Vispārīgajā pārtikas aprites tiesību aktā).

Eiropas Savienībā ir sarežģīts pārtikas pārpalikumu pārdales tīkls, kas ietver dažādus dalībniekus un darbības procesus.

Ziedotājorganizācijas

Tie ir pārtikas apritē iesaistīti uzņēmēji, kas var piedāvāt pārtikas pārpalikumus no katra pārtikas aprites posma, proti, primārās ražošanas, pārtikas pārstrādes un ražošanas, mazumtirdzniecības un citiem izplatīšanas veidiem, kā arī no ēdināšanas un viesmīlības nozares.

Saņēmējorganizācijas

Tās ir pārtikas pārpalikumu pārdalē iesaistītas organizācijas, kuras var klasificēt vai nu kā "tiešas saņēmējas", vai "netiešas saņēmējas" (ir atsevišķas organizācijas, kas pilda abas funkcijas) ([3]):

— organizācijas, kas ir "netiešās saņēmējas", atgūst pārtikas aprites dalībnieku ziedoto pārtiku, kuru tās transportē, uzglabā un pārdala, izsniedzot to tīklā iesaistītām kvalificētām labdarības organizācijām – tostarp labdarības iestādēm, sociālajiem restorāniem, sociālajiem uzņēmumiem utt.,

— organizācijas, kas ir "tiešās saņēmējas", saņem ziedoto pārtiku no "netiešajām saņēmējām" un/vai tieši no pārtikas aprites dalībniekiem. Tās, savukārt, piegādā saņēmējiem šo pārtiku dažādos veidos (piemēram, pārtikas pakās, zupas virtuvēs, sociālo restorānu/kafejnīcu pasniegtās maltītēs u. c.). Dažas no šīm organizācijām var arī pārdot grūtībās nonākušiem cilvēkiem pārtikas produktus par subsidētām cenām.

Vairākās dalībvalstīs tās organizācijas, kas ir "netiešās saņēmējas", dēvē par "pārtikas bankām", tomēr dažās dalībvalstīs (piemēram, Igaunijā, Vācijā un Nīderlandē) "pārtikas bankas" veic pārtikas pārdali, izsniedzot to ne tikai citām organizācijām, bet arī tieši galasaņēmējiem. Turklāt gan "tiešo saņēmēju", gan "netiešo saņēmēju" organizāciju darbības dalībvalstīs var atšķirties – dažās dalībvalstīs tās drīkst pārtiku tikai uzglabāt, transportēt un izplatīt, bet citās dalībvalstīs tās pārstrādā un gatavo pārtiku un/vai maltītes, kas tiek piegādātas galasaņēmējiem.

Šajā dokumentā organizācijas, kas ir "netiešās saņēmējas", tiek dēvētas par "pārdales organizācijām" (PO), bet "tiešās saņēmējas" – par "labdarības organizācijām" (LO).

([1]) Apvienotās Karalistes Atkritumu un resursu rīcības programmā (*UK Waste and Resources Action Programme – UK WRAP*) ir sniegti norādījumi par pārdalei piemērotiem pārtikas pārpalikumiem, un šie norādījumi ir daļa no instrumenta, kas Apvienotajā Karalistē palīdz nozarei uzlabot pārtikas un dzērienu pārpalikumu pārdali. *Framework for Effective Redistribution Partnerships* (*WRAP*, 2016. g.).

([2]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 28. janvāra Regula (EK) Nr. 178/2002, ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu (OV L 31, 1.2.2002., 1. lpp.).

([3]) *FoodDrinkEurope*, *EuroCommerce* un Eiropas Pārtikas banku federācijas izstrādātajās pārtikas ziedošanas pamatnostādnēs ierosinātā klasifikācija, *Every Meal Matters*, 2016. gada jūnijs, 16. lpp.

Privātie ziedotāji

Vispārīgais pārtikas aprites tiesību akts, ar kuru noteikts tiesiskais regulējums, kas ir ES pārtikas aprites tiesību aktu pamatā, neattiecas ne uz produktu primāro ražošanu privātai lietošanai mājās, ne uz pārtikas sagatavošanu, apstrādi vai uzglabāšanu mājās savam patēriņam. Tādējādi no tā izriet, ka ar Vispārīgo pārtikas aprites tiesību aktu saistītie pienākumi neattiecas ne uz privātpersonām, kas reizēm nodrošina pārtiku, piedaloties kopienas vai citos labdarības pasākumos, tostarp ražas atlikumu savākšanas iniciatīvās, ne arī uz labdarības organizācijām, kas reizēm saņem pārtiku no privātpersonām. Tomēr dalībvalstis var iekļaut papildu skaidrojumu valsts noteikumos vai sniegt konsultācijas, lai palīdzētu labdarības organizācijām un kopienas pārtikas piegādātājiem, kas saņem ziedojumus no privātiem ziedotājiem, izpildīt prasību par nekaitīgas pārtikas nodrošināšanu.

Turklāt ES tiesību aktus par pārtikas higiēnu un produktu informāciju piemēro tikai uzņēmumiem, kuru koncepcija ietver noteiktu darbības nepārtrauktību un noteiktu organizācijas līmeni. Tāpēc ES pārtikas ziedošanas pamatnostādņu darbības joma neattiecas uz tādām darbībām kā pārtikas neregulāra apstrāde, sagatavošana, uzglabāšana un servēšana, ko veic privātpersonas, piemēram, baznīcas, skolas vai ciemata gadatirgu pasākumos. Šajā jomā papildu norādījumi ir sniegti dokumenta "Metodiski norādījumi par to, kā īstenot atsevišķus Regulas (EK) Nr. 852/2004 noteikumus par pārtikas higiēnu" ([1]) 3.8. iedaļā. Valstu kompetentās iestādes var sniegt sīkākus norādījumus, lai precizētu, vai kopienas un labdarības pārtikas piegādes ir jāreģistrē atbilstīgi pārtikas higiēnas noteikumiem ([2]).

Veicinātājorganizācijas

Lai veicinātu pārtikas pārdali, pakalpojumus var sniegt arī starpniekorganizācijas, sekmējot saziņu starp pārtikas ziedotājiem un saņēmējiem un nodrošinot atbilsmi starp pārtikas pārpalikumu piedāvājumu un iespējamo pieprasījumu. Ja tiek izmantoti informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) tīkli, platformas vai kāda cita digitālā instrumenta īpašnieks ir aicināts pievērst pārtikas ziedotāju un saņēmēju uzmanību – gadījumos, ja šie dalībnieki ir pārtikas apritē iesaistīti uzņēmumi (sk. turpmāk 3. iedaļu) – to attiecīgajiem ES pārtikas tiesību aktos paredzētajiem pienākumiem. Organizācija, kura ir atbildīga par IKT tīklu, būtu uzskatāma par "informācijas sabiedrības pakalpojumu" sniedzēju, kā tas definēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2000/31/EK ([3]).

Gadījumos, kad veicinātājorganizācijas darbības ietver pārtikas sagatavošanu, apstrādi, uzglabāšanu un/vai izplatīšanu – piemēram, tāda publiskā ledusskapja pārvaldību, ar kura palīdzību ziedotāji dara pieejamus pārtikas pārpalikumus turpmākai pārdalei –, tās īpašnieku varētu uzskatīt par pārtikas apritē iesaistītu uzņēmēju. Šādos gadījumos uz veicinātājorganizācijas darbību attieksies ES pārtikas ziedošanas pamatnostādnes.

3. **PĀRTIKAS PĀRDALE – DALĪBNIEKU UZDEVUMI UN PIENĀKUMI**

Uz pārtikas pārpalikumu pārdali attiecas Vispārīgais pārtikas aprites tiesību akts. Ar pārtikas piegādi saistītas darbības, kas nes peļņu vai ne, ir nepārprotami uzskatāmas par pārtikas "laišanu tirgū":

— "laišana tirgū" ir pārtikas vai barības turēšana pārdošanas nolūkā, tostarp piedāvāšana pārdošanai vai jebkura cita veida nodošana par maksu vai bez tās, un pārdošana, izplatīšana un citāda nodošana ([4]).

Atbilstīgi Vispārīgajam pārtikas aprites tiesību aktam tās organizācijas, kuras saņem pārtikas pārpalikumus – neatkarīgi no tā, vai tās ir pārdales organizācijas (PO), vai labdarības organizācijas (LO) –, ir uzskatāmas par pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem:

— "pārtikas uzņēmums" ir jebkurš uzņēmums, kas nes peļņu vai ne, publisks vai privāts, kas saistīts ar jebkuru pārtikas ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmu ([5]),

([1]) https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/biosafety_fh_legis_guidance_reg-2004-852_lv.pdf

([2]) Sk., piemēram: *Guidance on the application of EU food hygiene law to community and charity food provision*, Apvienotās Karalistes Pārtikas standartu aģentūra, 2016. gada marts.

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. jūnija Direktīva 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū ("Direktīva par elektronisko tirdzniecību") (OV L 178, 17.7.2000., 1. lpp.).

([4]) Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 3. panta 8. punkts.

([5]) Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 3. panta 2. punkts.

— "uzņēmējs, kas iesaistīts pārtikas apritē", ir ikviena fiziska vai juridiska persona, kura atbildīga par to, lai tiktu nodrošināts, ka viņa/viņas kontrolē esošais pārtikas uzņēmums izpilda pārtikas aprites tiesību aktu prasības ([1]).

Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 17. pantā visiem uzņēmējiem, kas iesaistīti pārtikas apritē visā pārtikas ķēdē (t. i., lauksaimniekiem, pārtikas un barības ražotājiem, importētājiem, brokeriem, izplatītājiem, sabiedriskās un privātās ēdināšanas uzņēmumiem, pārdales un labdarības organizācijām utt.), un ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm noteikti šādi uzdevumi:

"1. Uzņēmēji, kas iesaistīti pārtikas un barības apritē, visos ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmos uzņēmumos, kas atrodas viņu pārziņā, nodrošina, lai pārtika vai barība atbilstu pārtikas aprites tiesību aktu prasībām, kas attiecas uz viņu darbību, un pārbauda, vai minētās prasības ir izpildītas.

2. Dalībvalstīs ir spēkā pārtikas aprites tiesību akti, un tās uzrauga un pārbauda, lai uzņēmēji, kas iesaistīti pārtikas un barības apritē, visos ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmos pildītu attiecīgās pārtikas aprites tiesību aktu prasības. (..)" ([2])

Šā tiesību akta 17. panta 1. punktā noteikts, ka pārtikas apritē iesaistīto uzņēmēju pienākums ir aktīvi piedalīties pārtikas aprites tiesību aktu prasību īstenošanā un pārbaudīt, vai minētās prasības ir izpildītas. Šī vispārējā prasība ir cieši saistīta ar citām obligātām prasībām, kas noteiktas konkrētos pārtikas aprites tiesību aktos (piemēram, par riska analīzes un kritisko kontrolpunktu noteikšanas (*Hazard Analysis and Critical Control Points Principles – HACCP*) principu īstenošanu pārtikas higiēnas jomā). Tāpēc ar šo pantu ir noteikts, ka pārtikas apritē iesaistītie uzņēmēji ir galvenās personas, kuras atbildīgas par ([3]) visu (ES un valstu) pārtikas aprites tiesību aktu prasību ievērošanu visos ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmos tajos uzņēmumos (vai pārtikas aprites darbībās), kas atrodas viņu pārziņā.

Tā kā pārtikas apritē iesaistīti uzņēmēji labāk par citiem spēj radīt drošu pārtikas piegādes sistēmu un nodrošināt to, ka to piegādātā pārtika ir nekaitīga, tad viņi ir galvenās personas, kas atbildīgas par pārtikas aprites tiesību aktu ievērošanu un jo īpaši par pārtikas nekaitīgumu. (Jautājumus par primārās atbildības un juridiskās atbildības mijiedarbību sk. 4. iedaļā).

Attiecībā uz visām darbībām, kas saistītas ar pārtikas ražošanu un izplatīšanu, pārtikas jomas uzņēmējiem, kas iesaistīti pārtikas pārpalikumu pārdalē, katrā atsevišķā gadījumā jāizvērtē vajadzīgās prasības un cita starpā jānodrošina, ka pārtikas nekaitīgums un patērētāju informēšana netiek apdraudēta. To pienākumu piemēri, kas izriet no vispārējās prasības par primāro atbildību organizācijām, kas apstrādā un izplata pārtikas pārpalikumus (PO un LO), ir, piemēram, nepieciešamība nodrošināt atdzesēto pārtikas produktu pienācīgu uzglabāšanu, lai saglabātu aukstuma ķēdi, kā noteikts ES tiesību aktos par pārtikas higiēnu, un aizliegums veikt tādas pārtikas pārdali, kurai beidzies "izlietot līdz" termiņš, kā norādīts ES noteikumos par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem saistībā ar nekaitīguma prasībām, kas noteiktas Vispārīgajā pārtikas aprites tiesību aktā ([4]).

Pārtikas jomas uzņēmējiem, kas iesaistīti pārtikas pārdalē, būtu jāpiemēro labas higiēnas prakses principi un jāievieš automātiska kontroles sistēma (*HACCP*) ([5]). Šādu automātisku kontroles sistēmu definēšana, kuras pielāgotas pārdales pasākumiem, var palīdzēt PO un LO visu darbības risku pārvaldīšanā, kā arī prasību izpildes pārbaudīšanā, piemēram, veicot dzesēšanas kameras temperatūras reģistrēšanu un pārbaudi. Kā paskaidrots attiecīgajā Komisijas paziņojumā ([6]), izstrādājot šādu plānu, var paredzēt samērīgu, elastīgu pieeju.

Kā pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem PO un LO arī jāpārbauda, vai ir izpildītas pārtikas aprites tiesību aktu prasības attiecībā uz to pārziņā esošām darbībām, un šajā saistībā tās var noraidīt ziedošanai piedāvātos produktus, kas varētu apdraudēt galapatērētāju (piemēram, ja produktiem ir bojāts iepakojums, tiek piedāvāta nestandarta pārtika, produktam pārāk drīz beigsies "izlietot līdz" termiņš, lai droši varētu veikt tā pārdali un ļaut patērētājam to izmantot pirms derīguma termiņa beigām, u. c.).

([1]) Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 3. panta 3. punkts.
([2]) Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 17. panta 1. un 2. punkts.
([3]) Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 30. apsvērums.
([4]) 24. pantā Regulā (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem noteikts, ka "pēc "izlietot līdz" datuma pārtikas produktu uzskata par nedrošu (OV L 304, 22.11.2011., 18. lpp.) saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 178/2002 14. panta 2. līdz 5. punktu".
([5]) *HACCP* procedūras jeb "*HACCP*" ir procedūras, kuru pamatā ir riska analīzes un kritisko kontrolpunktu noteikšanas (*HACCP*) principi, t. i., tā ir automātiska kontroles sistēma, kurā identificē, novērtē un kontrolē apdraudējumus, kam saskaņā ar *HACCP* principiem ir būtiska nozīme pārtikas nekaitīguma jomā.
([6]) Komisijas paziņojums par vadlīnijām, kā īstenot pārtikas nekaitīguma pārvaldības sistēmas, kas aptver priekšnosacījumu programmas un uz *HACCP* principiem balstītas procedūras, ieskaitot atvieglinātu īstenošanu/elastību noteikta veida pārtikas uzņēmumos (2016/C 278/01) (OV C 278, 30.7.2016., 1. lpp.).

Tāpat kā visiem pārtikas izplatīšanas ķēdes dalībniekiem PO un LO jo īpaši jānodrošina, ka tirgū laistā pārtika ir nekaitīga atbilstīgi Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 14. pantā noteiktajām pārtikas nekaitīguma prasībām, kas formulētas šādi:

"1. Pārtiku nelaiž tirgū, ja tā nav nekaitīga.

2. Uzskata, ka pārtika nav nekaitīga, ja domā, ka tā: a) var kaitēt veselībai; b) nav derīga lietošanai cilvēku uzturā. (..)" ([1])

Jēdzieni "var kaitēt veselībai" un "nav derīga lietošanai cilvēku uzturā" ir sīkāk izskaidroti Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 14. panta 3., 4. un 5. punktā, kā arī pamatnostādnēs ([2]), ko izstrādājusi Komisija un dalībvalstis, lai palīdzētu visām iesaistītajām personām pildīt pienākumus saistībā ar Vispārīgo pārtikas aprites tiesību aktu.

Vispārīgajā pārtikas aprites tiesību aktā ir paredzēta arī vispārīga izsekojamības prasība, kas attiecas uz visiem ES tirgū laistajiem pārtikas produktiem (sk. arī 3.2. iedaļu, kur šī prasība ir izklāstīta sīkāk):

"— Visos ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmos ir nodrošināts, ka pārtiku, barību, produktīvos dzīvniekus un jebkuras citas vielas, ko paredzēts pievienot vai ko varētu pievienot pārtikai vai barībai, var izsekot." ([3])

Lai izpildītu vispārīgo izsekojamības prasību, organizācijām, kas piedalās pārtikas pārpalikumu pārdalē, jāveic to avotu uzskaite, no kuriem tās saņem pārtikas produktus, un – ja tās piegādā pārtikas produktus citiem uzņēmumiem – arī jādokumentē, kam šī pārtika ir izplatīta (sk. 3.2. iedaļu).

Visiem pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem ir arī jāizņem no tirgus un jāsaņem atpakaļ pārtika, kas nav nekaitīga, vai jāpaziņo par to, kā izklāstīts Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 19. pantā:

"1. Ja uzņēmējs, kas iesaistīts pārtikas apritē, uzskata vai ja tam ir iemesls uzskatīt, ka pārtika, ko tas importējis, ražojis, pārstrādājis, izgatavojis vai izplatījis, neatbilst pārtikas nekaitīguma prasībām, un ja minētā pārtika vairs nav minētā pārtikas apritē iesaistītā uzņēmēja tiešā kontrolē, tad tas tūlīt sāk procedūru, lai izņemtu attiecīgo pārtiku no tirgus, un paziņo to kompetentajām iestādēm. Ja produkts jau var būt nonācis pie patērētāja, tad minētais tirgus dalībnieks efektīvi un precīzi informē patērētājus par pārtikas izņemšanas iemesliem un vajadzības gadījumā saņem atpakaļ no patērētājiem produktus, kas tiem jau piegādāti, ja citi pasākumi nav pietiekami, lai sasniegtu augstu veselības aizsardzības līmeni.

2. Uzņēmējs, kas iesaistīts pārtikas apritē un atbild par mazumtirdzniecību vai izplatīšanas darbībām, kuras neietekmē pārtikas iepakojumu, marķējumu, nekaitīgumu vai veselumu, sāk procedūru, lai izņemtu no tirgus produktus, kas neatbilst pārtikas nekaitīguma prasībām, un sadarbībā ar ražotājiem, pārstrādātājiem, izgatavotājiem un/vai kompetentajām iestādēm sekmē pārtikas nekaitīgumu, sniedzot attiecīgu informāciju, kas vajadzīga, lai izsekotu pārtiku.

3. Ja uzņēmējs, kas iesaistīts pārtikas apritē, uzskata vai tam ir iemesls uzskatīt, ka pārtika, ko tas laidis tirgū, var būt kaitīga cilvēku veselībai, tad tas tūlīt paziņo to kompetentajām iestādēm. Minētie uzņēmēji paziņo kompetentajām iestādēm, kāda darbība veikta, lai novērstu risku galapatērētājam, un nekavē un neatrunā nevienu cilvēku no sadarbības ar kompetentajām iestādēm saskaņā ar valsts tiesību aktiem un praksi, ja ar to var izvairīties no riska, ko rada pārtika, vai minēto risku samazināt vai novērst. (..)"

3.1. **Pārdales un labdarības organizāciju darbības**

Tos īpašos noteikumus, kurus piemēros atbilstīgi ES tiesiskajam regulējumam par pārtikas nekaitīgumu un pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem, noteiks organizācijas darbības raksturs, kā arī tās darbības modelis. Jo īpaši tas, vai organizācija piešķir pārtiku citai organizācijai (t. i., "uzņēmumu savstarpējie darījumi") vai tieši galasaņēmējam ("uzņēmumu darījumi ar patērētājiem"), kā arī tās veiktās darbības veids (piemēram, dzīvnieku izcelsmes pārtikas ziedošana, maltīšu gatavošana) var būt par iemeslu atšķirīgām prasībām attiecībā uz izsekojamību, pārtikas higiēnu un pārtikas produktu informāciju.

([1]) Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 14. panta 1. un 2. punkts.

([2]) Pamatnostādnes attiecībā uz Regulas (EK) Nr. 178/2002 par vispārīgiem pārtikas aprites tiesību aktiem 11., 12., 14., 17., 18., 19. un 20. panta īstenošanu (*Guidance on the implementation of Articles 11, 12, 14, 17, 18, 19 and 20 of Regulation (EC) No 178/2002 on General Food Law*). Pārtikas aprites un dzīvnieku veselības pastāvīgās komitejas secinājumi. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/gfl_req_guidance_rev_8_en.pdf

([3]) Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 18. pants.

Tāpēc ir svarīgi, izskatot katru gadījumu atsevišķi, ņemt vērā tās darbības veidu, ko veic organizācijas, kuras nodarbojas ar pārtikas pārdali, jo piemērojamie noteikumi un atbilstīgie pienākumi var atšķirties.

Tā kā pārdales un labdarības organizāciju darbības galvenokārt ir saistītas ar pārtikas izplatīšanu, tās atbilstīgi Vispārīgajam pārtikas aprites tiesību aktam var uzskatīt par pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem, kas darbojas "mazumtirdzniecībā".

— "Mazumtirdzniecība" ([1]) ir manipulācijas ar pārtiku un/vai tās apstrāde, un tās uzglabāšana tirdzniecības vai piegādes vietā galapatērētājam, tostarp izplatīšanas vietās, ēdināšanas uzņēmumos, uzņēmumu un iestāžu ēdnīcās, restorānos un citos līdzīgos pārtikas pakalpojumu uzņēmumos, veikalos, lielveikalu izplatīšanas centros un vairumtirdzniecības punktos.

Saskaņā ar ES pārtikas higiēnas noteikumiem PO un LO galvenokārt tiek uzskatīti par "mazumtirdzniecības" vai izplatīšanas centriem, kas darbojas tikai uzglabāšanas un transportēšanas jomā. ES pārtikas higiēnas noteikumu – tostarp konkrētu pasākumu attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku – piemērošana ir sīkāk izskaidrota 5. iedaļā.

Saskaņā ar ES pārtikas marķēšanas noteikumiem PO un LO, kas gatavo pārtiku, kura paredzēta galapatērētāja tiešajam patēriņam, var uzskatīt par "ēdināšanas iestādēm". No šā statusa izrietošie pienākumi, kas saistīti ar pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem, ir sīkāk izklāstīti 6. nodaļā.

— "Ēdināšanas iestāde" ([2]) ir jebkurš uzņēmums (tostarp transportlīdzekļi vai stacionāri vai pārvietojami stendi), piemēram, restorāni, ēdnīcas, skolas un slimnīcas un ēdināšanas uzņēmumi, kuru darbība ietver tāda ēdiena gatavošanu, kas ir paredzēts galapatērētāja tiešajam patēriņam.

3.1.1. *Pārdalei paredzēto pārtikas pārpalikumu šķirošana*

Pārtiku nelaiž tirgū, ja tā nav nekaitīga. Vairākas dalībvalstis un ieinteresētās personas ir aicinājušas precizēt informāciju attiecībā uz to produktu pārdali, kas sastāv no vairākām vienībām, no kurām dažas var nebūt derīgas lietošanai pārtikā. Tas var attiekties, piemēram, uz maisiņu ar apelsīniem, kur viens apelsīns ir sapelējis, jogurtu kompleksu iepakojumu, kur vienam jogurtam var būt bojāts iepakojums, kasti ar olām, kur viena ola var būt saplēsta. ES pārtikas nekaitīguma noteikumi neliedz uzņēmējam, kas iesaistīts pārtikas apritē, šķirot šādus pārtikas produktus to turpmākai pārdalei. Jo īpaši Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 14. panta 6. punktā paredzēts:

"— Ja kāds pārtikas produkts, kurš nav nekaitīgs, ir daļa no pārtikas partijas vai sūtījuma, kas ir no vienas un tās pašas klases precēm vai precēm ar vienu un to pašu aprakstu, tad pieņem, ka visa pārtika šajā partijā vai sūtījumā nav nekaitīga, ja vien pēc rūpīga novērtējuma nav pierādījumu, ka atlikusī partija vai sūtījums ir nekaitīgs."

Tāpēc tādas darbības kā apelsīnu tīkliņa atvēršana, lai nodalītu bojātos augļus no tiem, kas derīgi lietošanai pārtikā – neatkarīgi no tā, vai to veic ziedotājs (piemēram, mazumtirgotājs), vai saņēmējs (piemēram, PO/LO) –, ir iespējamas, ja vien pēc rūpīga novērtējuma veikšanas var nodrošināt, ka pārtika, kas tiek pārdalīta, ir nekaitīga ēšanai.

Veicot šādu detalizētu novērtējumu, pārtikas apritē iesaistītais uzņēmējs var vadīties pēc attiecīgajiem apsvērumiem, lai noteiktu, vai pārtika ir nederīga lietošanai cilvēku uzturā, kā norādīts Komisijas pamatnostādnēs par Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta īstenošanu ([3]). Šādā novērtējumā var ņemt vērā vairākus faktorus, piemēram, produkta veidu (piemēram, pārtika, kas bojājas/nebojājas ātri), produkta sastāvu (piemēram, liels/mazs mitrums), pārstrādes veidu/līmeni, apsvērumus par vizuālo izskatu un organoleptiskajām īpašībām, iepakojuma un atsevišķu vienību veselumu, produkta glabāšanas laiku, apstrādes, uzglabāšanas un transportēšanas apstākļus, lietošanas norādījumus (vajadzības gadījumā) utt.

3.2. **Izsekojamība**

Atbilstīgi Vispārīgajam pārtikas aprites tiesību aktam pārtikas produktu izsekojamības nodrošināšana visos ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmos ir viens no galvenajiem pienākumiem, kas noteikts pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem, lai aizsargātu patērētājus no visiem ar pārtikas apriti saistītajiem riskiem un nodrošinātu pārtikas nekaitīgumu. Ja ir konstatēts risks, kas paredz pārtikas produktu izņemšanu no tirgus, izsekojamības sistēmas nodrošina to, ka šis process tiek pārvaldīts laicīgi un efektīvi.

([1]) Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 3. panta 7. punkts.
([2]) Regulas (ES) Nr. 1169/2011 2. panta 2. punkta d) apakšpunkts.
([3]) Pamatnostādnes attiecībā uz Regulas (EK) Nr. 178/2002 par vispārīgiem pārtikas aprites tiesību aktiem 11., 12., 14., 17., 18., 19. un 20. panta īstenošanu.

Pārtikas ziedotājiem, kas paši ir pārtikas apritē iesaistīti uzņēmēji, ir jāizveido izsekojamības sistēma neatkarīgi no tā, vai šie pārtikas produkti ir laisti tirgū, lai tos pārdotu vai darītu pieejamus bez maksas pārdales un/vai labdarības organizācijām. Kā paskaidrots 2.2. iedaļā, uz privātpersonām, kas reizēm nodrošina pārtiku kopienas vai citos labdarības pasākumos, un labdarības organizācijām, kas reizēm saņem pārtiku no privātiem ziedotājiem, neattiecas ar izsekojamību saistītie pienākumi.

Pārtikas pārpalikumu saņēmējiem, proti, pārdales un labdarības organizācijām, tāpat kā visiem pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem arī jāīsteno izsekojamības pasākumi, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu pārtikas aprites drošumu. ES līmenī ir paredzēti arī īpaši noteikumi attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku ([1]) un attiecībā uz dīgstiem un sēklām, no kurām paredzēts ražot dīgstus ([2]), lai nodrošinātu to, ka šiem pārtikas produktiem tiek pareizi piemērotas izsekojamības prasības, ņemot vērā iepriekšējo pieredzi pārtikas nekaitīguma krīžu novēršanā. Papildinformācija par to, kā īstenot izsekojamības prasības praksē, ir sniegta arī norādījumu dokumentā, kas palīdz visām iesaistītajām personām pildīt ar Vispārīgo pārtikas aprites tiesību aktu saistītos pienākumus ([3]).

Piemēram, šajās pamatnostādnēs minēts, ka, lai izpildītu 18. pantā noteiktās prasības, jāuzglabā vismaz šāda informācija:

— piegādātāja nosaukums, adrese un piegādāto produktu identifikācija,

— klienta nosaukums, adrese un piegādāto produktu identifikācija,

— datums un, ja vajadzīgs, darījuma/piegādes laiks,

— vajadzības gadījumā – apjoms vai daudzums.

Attiecībā uz uzskaites glabāšanas minimālo laikposmu pamatnostādnēs noteikts, ka šīs regulas mērķus varētu sasniegt, ja termiņš būtu pieci gadi, sākot no produktu izgatavošanas vai piegādes dienas.

Tā kā pārtikas pārdale notiek pārtikas vērtību ķēdes beigās un PO un LO parasti neuzglabā pārtiku pārāk ilgi, Komisija uzskata, ka būtu lietderīgi noteikt, ka uzskaite jāglabā divus līdz piecus gadus. Dalībvalstis savos noteikumos un/vai pamatnostādnēs var precīzāk noteikt šos laikposmus, tostarp, piemēram, pielāgojot uzskaites glabāšanas laikposmus atkarībā no attiecīgās darbības specifikas (piemēram, sociālajiem restorāniem varētu noteikt īsākus laikposmus).

Eiropas Komisija 2004. gadā precizēja izsekojamības pienākumus saistībā ar pārtikas pārdali ([4]). Kopumā visiem pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem ir jāuzskaita saņemamo produktu piegādātāji (viens posms pirms) un produktu saņēmēji (viens posms pēc). Tomēr gadījumā, kad pārtika tiek izdalīta galapatērētājiem, saņēmēji nav jāuzskaita.

Tāpēc "viena posma pēc" izsekojamības nodrošināšana attiecībā uz pārdales darbībām var būt jauna prasība atsevišķiem pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem, piemēram, mazumtirdzniecības un ēdināšanas nozares uzņēmējiem, kas parasti piegādā pārtiku tikai galapatērētājam. Kad šādi pārtikas apritē iesaistītie uzņēmēji veiks pārtikas pārdali, piešķirot to PO un LO, tiem būs arī jānodrošina ne tikai saņemamo, bet arī piegādājamo produktu izsekojamība (t. i., "viens posms pēc").

Attiecībā uz izsekojamību pārdales organizāciju un labdarības organizāciju pienākumi atšķiras. Pārdales organizācijām ir jāveic gan produktu piegādātāju (proti, to produktu piegādātāju, kurus tās saņem), gan to organizāciju uzskaite, kurām tās piešķir pārtiku, savukārt labdarības organizācijām, kas piegādā pārtiku galapatērētājam, ir jāuzskaita tikai to pārtikas produktu piegādātāji, kurus tās saņem.

([1]) Komisijas 2011. gada 19. septembra Īstenošanas regula (ES) Nr. 931/2011 par izsekojamības prasībām, kas ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 178/2002 noteiktas dzīvnieku izcelsmes pārtikai (OV L 242, 20.9.2011., 2. lpp.).

([2]) Komisijas 2013. gada 11. marta Īstenošanas regula (ES) Nr. 208/2013 par izsekojamības prasībām attiecībā uz dīgstiem un sēklām, no kurām paredzēts ražot dīgstus (OV L 68, 12.3.2013., 16. lpp.).

([3]) Pamatnostādnes attiecībā uz Regulas (EK) Nr. 178/2002 par vispārīgiem pārtikas aprites tiesību aktiem 11., 12., 14., 17., 18., 19. un 20. panta īstenošanu.

([4]) E-2704/04.

Attiecībā uz zvejas un akvakultūras produktiem vispārīgie izsekojamības noteikumi ir jāpapildina ar īpašiem izsekojamības noteikumiem, kas izklāstīti 58. pantā Padomes Regulā (EK) Nr. 1224/2009 ([1]), ar ko izveido Savienības kontroles sistēmu, lai nodrošinātu atbilstību kopējās zivsaimniecības politikas noteikumiem. Papildus pienākumiem, kas izklāstīti Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta izsekojamības prasībās, tas nozīmē, ka visos ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmos iesaistīto uzņēmēju (tostarp, pārdales organizāciju un labdarības organizāciju) rīcībā ir jābūt konkrētai informācijai, kas vajadzīga, lai izsekotu zvejas un akvakultūras produktus, un ka ir jābūt iespējai izsekot šos produktus jau to nozvejas vai ieguves posmā.

Vairākas dalībvalstis sniedz arī papildu norādījumus, lai palīdzētu dalībniekiem izpildīt izsekojamības pienākumus saistībā ar pārtikas pārdali.

4. PRIMĀRĀS UN TĀDAS ATBILDĪBAS NOTEIKŠANA, KAS RODAS PĀRTIKAS NEKAITĪGUMA PROBLĒMU GADĪJUMĀ

4.1. Attiecīgās tiesību normas

Primārā atbildība un juridiskā atbildība

Pārtikas apritē iesaistīto uzņēmēju primārā atbildība nodrošināt atbilstību (gan ES, gan valstu) pārtikas aprites tiesību aktiem (ne tikai pārtikas nekaitīguma tiesību aktiem, bet arī citiem pārtikas aprites tiesību aktiem), kas izklāstīta Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 17. pantā, attiecas uz to pārziņā esošajām darbībām un ir piemērojama visā pārtikas apritē. Tādēļ dalībvalstīm ir aizliegts valsts līmenī paturēt spēkā vai pieņemt tiesību normas, kas varētu kādu pārtikas apritē iesaistītu uzņēmēju atbrīvot no šā pienākuma.

Ar primārās atbildības prasību neievieš Savienības režīmu, kas reglamentē atbildības sadalījumu starp dažādajiem pārtikas apritē iesaistītajiem dalībniekiem. Fakti un apstākļi, kas nosaka, ka kāds pārtikas apritē iesaistīts uzņēmējs būtu krimināli sodāms un/vai saucams pie civiltiesiskās atbildības, var būt sarežģīti, un lēmuma pieņemšana ir lielā mērā atkarīga no dažādo likumdošanas sistēmu uzbūves un pēc būtības ietilpst valstu kompetencē.

Lai gan 17. panta 1. punktā minētā prasība ir piemērojama tieši, pārtikas apritē iesaistīto uzņēmēju atbildībai praktiski būtu jāiestājas, ja tie ir pārkāpuši kāda konkrēta pārtikas aprites tiesību akta prasības vai ja tas paredzēts administratīvās vai kriminālās atbildības noteikumos, kas atrodami katras dalībvalsts tiesiskajā kārtībā. Atbildības lietu izskatīšanas pamatā būs nevis 17. pants, bet tiesiskais pamats, kas atrodams konkrētos pārkāpumu tiesību aktos valsts līmenī. Neatkarīgi no tā, vai ir konstatēts, ka produkts neatbilst juridiskajām prasībām, katra pārtikas aprites dalībnieka atbildība būtu jāizvērtē, pamatojoties uz to, vai tas ir izpildījis savus Vispārīgajā pārtikas aprites tiesību aktā paredzētos pienākumus.

Ražotāja atbildība par nekvalitatīviem pārtikas produktiem (*Padomes Direktīva 85/374/EEK* ([2]))

Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 21. pantā noteikts, ka tā noteikumi:

"— (..) neierobežo Padomes Direktīvu 85/374/EEK (1985. gada 25. jūlijs) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem."

Ar minēto direktīvu ES līmenī ir ieviests princips, ka par kaitējumu, ko izraisījis (jebkura) produkta (izņemot lauksaimniecības pamatproduktus) defekts, atbildīgs ir ražotājs. Tajā definēts, ka ražotājs ir ne tikai izgatavotājs, bet arī "jebkur[a] person[a], kas apliecina sevi kā tā ražotāju, produktam pievienojot savu nosaukumu, preču zīmi vai citu atšķirības zīmi".

Saistībā ar nekvalitatīviem pārtikas produktiem Direktīvu 85/374/EEK piemēro tādā mērā, ka tās noteikumi nav pretrunā Vispārīgajam pārtikas aprites tiesību aktam, jo īpaši attiecībā uz pārtikas apritē iesaistīto uzņēmēju primāro atbildību nodrošināt, ka to pārziņā esošā darbība atbilst visām pārtikas aprites tiesību aktu prasībām, kas noteiktas gan ES, gan valstu līmenī. Kā minēts iepriekš, ja konstatēts, ka produkts ir nekvalitatīvs, tad atbildības novērtēšanā būtu jāņem vērā tas, vai ražotājs ir pienācīgi izpildījis savus konkrētos Vispārīgajā pārtikas aprites tiesību aktā paredzētos pienākumus.

([1]) Padomes 2009. gada 20. novembra Regula (EK) Nr. 1224/2009, ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu atbilstību kopējās zivsaimniecības politikas noteikumiem, un groza Regulas (EK) Nr. 847/96, (EK) Nr. 2371/2002, (EK) Nr. 811/2004, (EK) Nr. 768/2005, (EK) Nr. 2115/2005, (EK) Nr. 2166/2005, (EK) Nr. 388/2006, (EK) Nr. 509/2007, (EK) Nr. 676/2007, (EK) Nr. 1098/2007, (EK) Nr. 1300/2008 un (EK) Nr. 1342/2008, un atceļ Regulas (EEK) Nr. 2847/93, (EK) Nr. 1627/94 un (EK) Nr. 1966/2006 (OV L 343, 22.12.2009., 1. lpp.).

([2]) Padomes 1985. gada 25. jūlija Direktīva 85/374/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem (OV L 210, 7.8.1985., 29. lpp.).

Kā nosaka atbildību pārtikas nekaitīguma problēmu gadījumā?

Pārtikas nekaitīguma problēmu gadījumā (piemēram, ja notikusi saindēšanās ar pārtiku) sabiedrības veselības iestādes veiks izmeklēšanu visā pārtikas aprites ķēdē, lai noteiktu problēmas avotu un cēloni. Var gadīties, ka pārtikas nekaitīguma problēmu konstatē pārtikas uzņēmums, kuram būs jāveic pasākumi, lai šo nekvalitatīvo pārtiku izņemtu no tirgus, saņemtu to atpakaļ vai paziņotu par to (sk. arī 3. iedaļu).

Lai noteiktu attiecīgā(-o) pārtikas apritē iesaistītā(-o) uzņēmēja(-u) atbildību, ir jākonstatē, izskatot katru gadījumu atsevišķi, problēmas cēlonis un darbība/pasākums, kuras/kura laikā incidents noticis, piemēram:

— vai saindēšanās ar pārtiku notika nepietiekamas pasterizācijas dēļ (pārtikas ražotāja atbildība),

— vai laikā, kad pārtiku transportēja no piegādātāja mazumtirgotājam, tika pārtraukta aukstuma ķēde (loģistikas pakalpojumu sniedzēja atbildība),

— vai pirms ziedošanas pārtika netika pienācīgi uzglabāta mazumtirdzniecībā (mazumtirgotāja atbildība),

— vai labdarības organizācija izplatīja pārtiku pēc "izlietot līdz" datuma (labdarības organizācijas atbildība) utt.

Vēlreiz būtu jānorāda, ka tādu faktu un apstākļu noteikšana, kas var radīt pamatu tam, ka kāds pārtikas apritē iesaistīts uzņēmējs ir krimināli sodāms un/vai saucams pie civiltiesiskās atbildības, ir lieta, kas lielā mērā atkarīga no katras valsts likumdošanas sistēmas uzbūves. Papildinformācija par Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 17. panta 1. punkta nozīmi un ietekmi saistībā ar pienākumu sadali lauksaimniecības pārtikas apritē atrodama Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta īstenošanas pamatnostādnēs ([1]).

4.2. **Norādījumi pārtikas pārpalikumu pārdalei**

Problēmas saistībā ar iespējamo atbildību var būt šķērslis, kas liedz pārtikas ražotājiem un mazumtirgotājiem iesaistīties pārtikas pārdales darbībās. Ja pārtikas nekaitīguma incidents saistīts ar pārtikas pārdali, pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem var būt ne tikai juridiskas problēmas, bet arī problēmas saistībā ar iespējamu kaitējumu uzņēmuma/zīmola reputācijai.

Būtu jāuzsver, ka primārās atbildības prasība attiecas uz visiem pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem neatkarīgi no tā, vai pārtikas produkti tiek pārdoti vai ziedoti. Regulas (EK) Nr. 178/2002 17. pantu turpina piemērot tādā pašā veidā. Vienīgā atšķirība ir tā, ka izplatīšanas ķēdē ir pievienots vēl viens posms (t. i., pārdales un/vai labdarības organizācija), kas – tāpat kā citi pārtikas apritē iesaistīti uzņēmēji – būs atbildīgs par konkrēto tā pārziņā esošo darbību.

Lai gan Vispārīgajā pārtikas aprites tiesību aktā noteiktais jēdziens "primārā atbildība" vienmēr attiecas uz visu pārtikas pārdalē iesaistīto dalībnieku darbībām, kas ir to pārziņā, noteikšana, "kas un par ko būtu uzskatāms par atbildīgo" – piemēram, pārtikas nekaitīguma incidenta gadījumā –, ir valsts kompetencē. Dažās dalībvalstīs ([2]) ir izstrādāti partnerības nolīgumi, kuros tiek dokumentēta gan attiecīgo preču īpašumtiesību nodošana starp ziedotājiem un saņēmējiem, gan šo dalībnieku attiecīgie uzdevumi un pienākumi, garantējot pārtikas nekaitīgumu un izsekojamību, kā arī patērētāju informēšanu visā pārtikas pārdales ķēdē.

5. **HIGIĒNAS NOTEIKUMI UN PĀRTIKAS PĀRPALIKUMU PĀRDALE**

Visiem patērētājiem jābūt vienlīdz aizsargātiem ar vienādiem pārtikas nekaitīguma standartiem neatkarīgi no tā, vai pārtika tika tirgota tieši patērētājiem vai pārdales organizācijas un citas labdarības organizācijas to piešķīra grūtībās nonākušiem cilvēkiem. Lai nodrošinātu šo principu, pārtikas pārpalikumu pārdalē, tostarp pārtikas produktu piegādē un apstrādē, kā arī iespējamā pārtikas turpmākā pārstrādē un sagatavošanā (piemēram, sociālajos restorānos), ir jāievēro ES noteikumi par pārtikas higiēnu, kas piemērojami visiem pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem. Pārtikas higiēnas standartus, kas jāievēro attiecībā uz komercdarbībām, piemēro arī pārdales un labdarības organizāciju darbībām.

([1]) Pamatnostādnes attiecībā uz Regulas (EK) Nr. 178/2002 par vispārīgiem pārtikas aprites tiesību aktiem 11., 12., 14., 17., 18., 19. un 20. panta īstenošanu.

([2]) Piemēram, Francijā – Savstarpējās vienošanās paraugs par tādu pārtikas ziedošanu starp mazumtirdzniecības uzņēmumu un pārtikas palīdzības apvienību, kas atļauta, piemērojot Lauku un jūras zivsaimniecības kodeksa L. 230-6. pantu (*Convention de dons de denrées alimentaires entre un commerce de détail alimentaire et une association d'aide alimentaire habilitée en application de l'article L. 230-6 du code rural et de la pêche maritime*) (sk.: http://agriculture.gouv.fr/don-alimentaire-un-modele-de-convention-entre-distributeurs-et-associations).

Lai aizsargātu patērētājus un nodrošinātu pārtikas nekaitīgumu, tirgū var laist tikai tādu pārtiku, kas atbilst ES pārtikas higiēnas noteikumos paredzētajām prasībām un ir derīga lietošanai uzturā, tostarp tādu, kas tiek ziedota bezpeļņas organizācijām izdalīšanai grūtībās nonākušiem cilvēkiem. Kā pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem pārdales un labdarības organizācijām jāievēro Vispārīgais pārtikas aprites tiesību akts un ES noteikumi par pārtikas higiēnu (tā dēvētais "pārtikas higiēnas tiesību aktu kopums" ([1]), kurā ietilpst Regula (EK) Nr. 852/2004, kas satur vispārīgas higiēnas prasības, un – attiecīgā gadījumā – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 853/2004 ([2]), kas satur īpašas papildu higiēnas prasības attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku).

5.1. **Vispārīgas higiēnas prasības, kas piemērojamas visām pārtikas ziedošanas darbībām**

Galvenais pārtikas higiēnas noteikumu mērķis – novērst pārtikas produktu piesārņojumu (un tādējādi novērst to bojāšanos baktēriju vairošanās dēļ), lai aizsargātu cilvēku veselību – veicina arī pārtikas atkritumu samazināšanu. ES pārtikas higiēnas noteikumi ir ļoti vispārīgi un nodrošina lielu elastīgumu, lai tiktu ievērotas dažāda veida uzņēmumu (piemēram, restorānu) konkrētās vajadzības. Šī elastība ir paskaidrota Komisijas paziņojumā par vadlīnijām, kā īstenot pārtikas nekaitīguma pārvaldības sistēmas, kas aptver priekšnosacījumu programmas un uz *HACCP* principiem balstītas procedūras, ieskaitot atvieglinātu īstenošanu/elastību noteikta veida pārtikas uzņēmumos ([3]).

Regulu (EK) Nr. 852/2004 par pārtikas produktu higiēnu piemēro visiem pārtikas uzņēmumiem.

Būtiskākās prasības attiecībā uz pārtikas pārdali ir:

— uzņēmuma reģistrācija kompetentās iestādēs (tā var būt vienkārša procedūra, kad valsts kompetentajai iestādei tiek paziņots par darbībām vai būtiskām darbību pārmaiņām),

— minētās regulas II pielikumā noteiktās labas higiēnas prakses piemērošana,

— tādu procedūru īstenošana, kuru pamatā ir *HACCP* principi.

Regulā (EK) Nr. 852/2004 ir paredzēti nevis ļoti detalizēti noteikumi, bet vispārīgas prasības (piemēram, lai novērstu pārtikas piesārņojumu), kas jāievēro visām iesaistītajām personām.

Minētie pārtikas higiēnas noteikumi, kas nodrošina lielu elastību attiecībā uz to īstenošanas veidu, ir vienīgie noteikumi, kuri piemērojami:

— mazumtirgotājiem, kas tikai uzglabā vai transportē jebkādu pārtiku, kurai netiek nodrošināti tādi temperatūras apstākļi kā dzesināšana vai sasaldēšana (šādu pārtikas produktu piemēri ir makaroni, konservēta pārtika, cukurs, milti utt.),

— mazumtirgotājiem, kas piegādā pārtiku tieši galapatērētājam (tostarp ēdināšanas iestādēm saskaņā ar Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 3. panta 7. punktā minēto definīciju),

— personām, kas iesaistītas tikai tādas pārtikas pārstrādē, kura nav dzīvnieku izcelsmes pārtika (piemēram, augļi, dārzeņi, rieksti), lai veiktu tās turpmāku pārdali.

5.2. **Īpašas higiēnas prasības, kas piemērojamas dzīvnieku izcelsmes pārtikas pārdalei**

Īpaši pārtikas higiēnas papildnoteikumi, kas paredzēti Regulā (EK) Nr. 853/2004, ir jāpiemēro gadījumos, kad mazumtirgotāji un pārdales organizācijas piegādā dzīvnieku izcelsmes pārtiku citiem uzņēmumiem. Dzīvnieku izcelsmes pārtika ir gaļa, zvejas un akvakultūras produkti, piena produkti (piemēram, sieri), olas un olu produkti, kā arī cita pārtika. Principā, mazumtirgotājiem, kas vēlas piegādāt dzīvnieku izcelsmes pārtiku pārdales un labdarības organizācijām, ir jāievēro visi Regulas (EK) Nr. 853/2004 noteikumi, kā arī attiecīgās papildu administratīvās prasības un pienākumi, tostarp pienākums saņemt apstiprinājumu no valsts iestādēm pirms darbības sākšanas.

([1]) http://ec.europa.eu/food/food/biosafety/hygienelegislation/com_.rules_en.htm

([2]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 853/2004, ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku (OV L 139, 30.4.2004., 55. lpp.).

([3]) OV C 278, 30.7.2016., 1. lpp.

Atkāpi no Regulas (EK) Nr. 853/2004 piemēro, ja mazumtirdzniecības līmenī dzīvnieku izcelsmes pārtikas piegāde ir:

— papildu, ierobežota un vietēja mēroga vai

— saistīta tikai ar transportēšanu un uzglabāšanu (tomēr šajā gadījumā piemēro Regulā (EK) Nr. 853/2004 izklāstītos temperatūras nosacījumus).

Izņēmumi ir piemērojami arī tā dēvētajiem kombinētajiem produktiem ([1]), t. i., pārtikas produktiem, kas satur gan pārstrādātus dzīvnieku izcelsmes produktus, gan tādus, kas nav dzīvnieku izcelsmes produkti. Tie ir ļoti daudzveidīgi un atšķirīgi produkti (piemēram, picas ar šķiņķi, ar sieru pildītas olīvas, maize vai kūkas ar sviestu, makaroni ar olu produktiem utt.). Tiem nepiemēro pārtikas higiēnas papildnoteikumus, kas attiecas uz dzīvnieku izcelsmes pārtikas pārdali. Tomēr pārstrādātus dzīvnieku izcelsmes produktus, ko izmanto kā sastāvdaļas šādas pārtikas sagatavošanai, iegūst un apstrādā saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 853/2004 prasībām.

Piegādei, ko veic dzīvnieku izcelsmes pārtikas mazumtirgotāji, attiecībā uz kuriem pieļautas šādas atkāpes, papildus var piemērot valstu noteikumus.

Var gadīties, ka uzņēmējam, kas parasti piegādā pārtiku tikai galapatērētājiem – piemēram, gaļas veikalam vai lielveikalam (kuriem Regula (EK) Nr. 853/2004 nav piemērojama) –, ziedojot konkrētus pārtikas produktus (dzīvnieku izcelsmes) citam uzņēmumam neatkarīgi no tā, vai tas ir sociālais restorāns vai pārdales organizācija, ir jāievēro visi minētajā regulā paredzētie noteikumi. Tieši darbības veids, kas saistīts ar uzņēmumu savstarpējiem darījumiem, nosaka to, ka mazumtirgotājam ir jāievēro visi Regulas (EK) Nr. 853/2004 noteikumi.

Lai risinātu šo jautājumu, dalībvalstīm ir ļauts atkāpties no Regulā (EK) Nr. 853/2004 paredzētajiem noteikumiem, ja šī ziedošana ir "papildu, vietēja mēroga un ierobežota" darbība. Šie jēdzieni ir sīkāk izskaidroti vadlīnijās par to, kā īstenot atsevišķus Regulas (EK) Nr. 853/2004 noteikumus par dzīvnieku izcelsmes pārtikas higiēnu (*Guidance document on the implementation of certain provisions of Regulation (EC) No 853/2004 on the hygiene of food of animal origin*), 3.6. iedaļā. Īsi sakot, "papildu" ir jāsaprot kā neliela daļa no darbībām, "ierobežota" – darbība attiecas tikai uz konkrētiem produktiem un "vietēja mēroga" – darbība tiek veikta piegādātāja tiešā tuvumā. Dalībvalstīm būtu jāturpina definēt šie jēdzieni valsts pasākumos, kas jāpaziņo ([2]) Komisijai un pārējām dalībvalstīm.

Lai pārtikas ziedotājiem un saņēmējiem būtu vieglāk izvērtēt vajadzību ievērot Regulu (EK) Nr. 853/2004, 2. pielikumā ir norādīta lēmumu pieņemšanas shēma.

5.3. **Higiēnas prasības, kas piemērojamas viesmīlības, ēdināšanas un pārtikas nozarē radušos pārtikas pārpalikumu pārdalei**

Lai gan higiēnas apsvērumu dēļ viesmīlības un ēdināšanas nozarē radušos pārtikas pārpalikumu pārdale ir mazāk izplatīta, pārtikas apritē iesaistīti uzņēmēji var apzināt un izvērtēt visas darbības iespējas, katru gadījumu izskatot atsevišķi. Spēja nodrošināt pārpalikumu drošu pārdali atšķirsies atkarībā no tādiem faktoriem kā sagatavotās pārtikas/maltītes veids, uzņēmuma veids, saņēmējorganizāciju pieejamība, piekļuve loģistikas pakalpojumu sniedzējam, kas var nodrošināt pieejamo pārpalikumu drošu transportēšanu utt.

Lai novērstu pārtikas atkritumus, ir svarīgi, lai ēdināšanas uzņēmumi pēc iespējas samazinātu pārtikas pārpalikumu ražošanu un rūpīgi uzraudzītu tās pārtikas daudzumu, kas attiecīgajā brīdī ir darīta pieejama, piemēram, bufetē. Lai gan dalībvalstīs noteikumi var atšķirties, atsevišķas valsts iestādes ļauj veikt konkrētu, klientiem pieejamu pārtikas produktu – piemēram, ilgi glabājamu, fasētu pārtikas produktu (proti, garšvielu, sausiņu, cepumu utt.) – pārdali, ja šo produktu iepakojums nav atvērts vai bojāts.

Ar Regulu (EK) Nr. 852/2004 par pārtikas produktu higiēnu pēc būtības nav aizliegts pakalpojuma sniegšanas beigās dzesēt maltītes, lai veicinātu pārtikas ziedojumus no pārtikas pakalpojumu/viesmīlības nozares.

([1]) 2. panta a) punkts Komisijas 2007. gada 17. aprīļa Lēmumā 2007/275/EK par dzīvnieku un produktu sarakstiem, kas jāpakļauj pārbaudei robežkontroles punktos saskaņā ar Padomes Direktīvām 91/496/EEK un 97/78/EK (OV L 116, 4.5.2007., 9. lpp.).

([2]) Paziņošanas kārtība atbilstīgi Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 9. septembra Direktīvai (ES) 2015/1535, ar ko nosaka informācijas sniegšanas kārtību tehnisko noteikumu un Informācijas sabiedrības pakalpojumu noteikumu jomā (OV L 241, 17.9.2015., 1. lpp.).

Lai veicinātu pārtikas pārpalikumu drošu pārdali, atsevišķas dalībvalstis un nozaru organizācijas ir izstrādājušas vai patlaban izstrādā īpašas pamatnostādnes par pārtikas ziedojumiem no ēdināšanas/viesmīlības nozares ([1]).

5.4. **Pārtikas pārpalikumu saldēšana pārdales veicināšanai**

Nesen notikušajās apspriedēs ar dalībvalstīm par ES līmenī vajadzīgajām pamatnostādnēm pārtikas ziedošanas atvieglošanai eksperti ir norādījuši, ka ES līmenī papildu uzmanība būtu jāvelta praksei sasaldēt pārtikas produktus pirms to derīguma termiņa beigām, lai paildzinātu to glabāšanas laiku un veicinātu drošu pārdali, jo pārdales un labdarības organizāciju saņemto pārtiku ne vienmēr var ziedot patērētājiem līdz konkrētajam "izlietot līdz" datumam. Tomēr higiēnas apsvērumu dēļ Regulā (EK) Nr. 853/2004 paredzēts, ka saldēšanai paredzētā dzīvnieku izcelsmes pārtika jāsasaldē tūlīt pēc ražošanas ([2]). Šī prasība neattiecas uz mazumtirgotājiem, kas apgādā citus pārtikas apritē iesaistītus uzņēmējus, piemēram, pārtikas bankas, ja atbilstīgi minētās regulas 1. panta 5. punkta b) apakšpunkta ii) punktam šo mazumtirgotāju darbība joprojām ir papildu, vietēja mēroga un ierobežota darbība. Dalībvalstīm, kas nodrošina iespēju sasaldēt dzīvnieku izcelsmes pārtiku pārdales vajadzībām, attiecīgi būtu jāpieņem valsts pasākumi un jāpaziņo par tiem Komisijai un pārējām dalībvalstīm.

6. **PĀRTIKAS PRODUKTU INFORMĀCIJA PATĒRĒTĀJIEM**

6.1. **Attiecīgās tiesību normas**

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 1169/2011 ([3]) par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem noteikti vispārīgie principi, prasības un pienākumi, kas reglamentē pārtikas produktu informāciju un jo īpaši pārtikas marķēšanu. Tās mērķis ir nodrošināt augstu patērētāju veselības un interešu aizsardzības līmeni un radīt pamatu tam, lai patērētāji varētu veikt apzinātu izvēli un droši lietot uzturā pārtiku. Saistībā ar pārtikas pārpalikumu pārdali ir svarīgi nodrošināt, ka galasaņēmējiem ir piekļuve tai pašai informācijai, kas ir vajadzīga un tiek sniegta, kad viņi pērk pārtiku veikalā.

Obligātā informācija, kas jāiekļauj pārtikas marķējumā – tostarp pārtikas produkta nosaukums, sastāvdaļu saraksts, minimālais derīguma (t. i., "ieteicams līdz") termiņš vai, attiecīgā gadījumā, "izlietot līdz" termiņš, jebkuri īpaši glabāšanas un/vai lietošanas nosacījumi, kā arī paziņojums par uzturvērtību –, ir norādīta regulas 9. panta 1. punktā. Cita obligātā informācija var būt paredzēta arī marķēšanas noteikumos, kas iekļauti citos ES tiesību aktos, tostarp nozaru tiesību aktos (piemēram, Regulā (EK) Nr. 853/2004, ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku, tādos tirgu kopīgās organizācijas noteikumos kā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 1379/2013 ([4]) par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju, tirdzniecības standartos), vai valsts tiesību aktos.

Pārtikas apritē iesaistīto uzņēmēju pienākumi

Regulas (ES) Nr. 1169/2011 8. pantā ir noteikti pārtikas apritē iesaistīto uzņēmēju pienākumi saistībā ar pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem. Tajā cita starpā noteikts, ka:

— par pārtikas produktu informāciju atbildīgais pārtikas apritē iesaistītais uzņēmējs ir tas uzņēmējs, ar kura vārdu vai uzņēmuma nosaukumu šo pārtikas produktu tirgo, vai importētājs,

— pārtikas apritē iesaistītajam uzņēmējam jānodrošina pārtikas produktu informācijas esība un precizitāte saskaņā ar ES tiesību aktiem un visiem attiecīgajiem valsts tiesību aktos noteiktajiem pasākumiem,

— pārtikas apritē iesaistīti uzņēmēji, kas neietekmē pārtikas produktu informāciju, nedrīkst piegādāt pārtiku, par kuru viņi zina vai viņiem ir pamats uzskatīt, ņemot vērā viņiem kā speciālistiem zināmo informāciju, ka tā neatbilst piemērojamiem pārtikas produktu informācijas noteikumiem,

([1]) Sk. sadaļu *Guidelines for food donation* (Pārtikas ziedošanas pamatnostādnes) šādā tīmekļvietnē: http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/library_en

([2]) Saldēšanai paredzētā gaļa jāsasaldē tūlīt pēc ražošanas (Regula (EK) Nr. 853/2004). Higiēnas un kvalitātes apsvērumu dēļ tas izslēdz iespēju sasaldēt šādus produktus to glabāšanas laika beigās.

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 25. oktobra Regula (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem un par grozījumiem Eiropas Parlamenta un Padomes Regulās (EK) Nr. 1924/2006 un (EK) Nr. 1925/2006, un par Komisijas Direktīvas 87/250/EEK, Padomes Direktīvas 90/496/EEK, Komisijas Direktīvas 1999/10/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/13/EK, Komisijas Direktīvu 2002/67/EK un 2008/5/EK un Komisijas Regulas (EK) Nr. 608/2004 atcelšanu (OV L 304, 22.11.2011., 18. lpp.).

([4]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regula (ES) Nr. 1379/2013 par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1184/2006 un (EK) Nr. 1224/2009 un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 104/2000 (OV L 354, 28.12.2013., 1. lpp.).

— pārtikas apritē iesaistīti uzņēmēji to pārziņā esošos uzņēmumos nedrīkst pārveidot pārtikai pievienoto informāciju, ja šādas pārmaiņas var maldināt patērētāju vai citādi mazināt patērētāja tiesību aizsardzības līmeni un galapatērētāja iespējas izdarīt apzinātu izvēli. Pārtikas apritē iesaistīti uzņēmēji ir atbildīgi par jebkurām pārmaiņām, ko tie veic pārtikai pievienotajā informācijā,

— pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem to pārziņā esošā uzņēmumā jānodrošina atbilstība uz to darbībām attiecināmās pārtikas produktu informācijas tiesību aktu un attiecīgo valsts tiesību aktu prasībām un jāpārbauda, vai šīs prasības tiek ievērotas.

Kā jānodrošina obligātā informācija?

Attiecībā uz fasētu pārtiku 12. panta 2. punktā norādīts, ka obligātā pārtikas produktu informācija jānorāda tieši uz iepakojuma vai tai pievienotās etiķetes. Atsevišķos gadījumos šo informāciju var norādīt arī pārtikas pavaddokumentos, ja var garantēt, ka šie dokumenti ir pievienoti attiecīgajai pārtikai vai tika atsūtīti pirms pārtikas piegādes vai vienlaicīgi ar to. Regulas 8. panta 7. punktā noteikts, ka informāciju var norādīt pārtikas pavaddokumentos, ja fasētā pārtika ir paredzēta galapatērētājam, bet tās tirdzniecība tiek sākta pirms pārdošanas galapatērētājam, vai ja tā ir paredzēta piegādei ēdināšanas iestādēm (turpmākai gatavošanai, pārstrādei, sadalīšanai vai sagriešanai).

Papildus pavaddokumentos norādītajai pārtikas produktu informācijai uz fasētas pārtikas tirdzniecībai paredzētā sekundārā iepakojuma norāda arī šādu sīkāku informāciju – pārtikas produkta nosaukumu, minimālo derīguma termiņu vai "izlietot līdz" termiņu, jebkurus īpašus glabāšanas un/vai lietošanas nosacījumus, kā arī tā pārtikas apritē iesaistītā uzņēmēja vārdu vai uzņēmuma nosaukumu un adresi, kurš ir atbildīgs par pārtikas produktu informācijas sniegšanu (kā noteikts 8. panta 1. punktā).

Attiecībā uz nefasēto pārtiku 44. pantā ir sniegts sīkāks skaidrojums par iesniedzamo informāciju, kā arī līdzekļiem, ar kuriem tas būtu jādara. Minētajā pantā noteikts, ka tad, ja pārtikas produktus piedāvā pārdošanai galapatērētājiem vai ēdināšanas iestādēm bez iepakojuma vai ja pārtiku iepako tirdzniecības vietā pēc patērētāja lūguma, vai tos fasē tiešai pārdošanai, 9. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētais nosacījums par sīkākas informācijas norādi ir obligāts. Tas nozīmē, ka patērētājs ir jāinformē par visām pārtikas sastāvdaļām vai pārstrādes palīglīdzekļiem, kas minēti regulas II pielikumā vai iegūti no II pielikumā minētas vielas vai produkta un izraisa alerģiju vai nepanesamību un ko lieto pārtikas produktu ražošanas vai sagatavošanas procesā, un ko, tostarp arī izmainītā veidā, satur arī gatavais pārtikas produkts.

Regulas 44. pantā arī paredzēts, ka dalībvalstis var pieņemt valsts pasākumus par veidu, kādā informācija par alergēniem (un jebkura cita obligātā informācija, kas noteikta ES tiesību aktos un paredzēta valsts tiesību aktos par nefasētu pārtiku) ir jādara pieejama un, attiecīgā gadījumā, kādā tā jāizsaka un jānorāda. Piemēram, dažas dalībvalstis ir pieņēmušas konkrētus tiesību aktus, kas ļauj veikalos izvietot izkārtnes, kurās paskaidrots, ka sīkākas informācijas iegūšanai par alergēniem var sazināties ar personālu.

Atsevišķos gadījumos saistībā ar zvejas un akvakultūras produktiem obligāto informāciju par nefasētu pārtiku var sniegt mazumtirdzniecībai, izmantojot tirdzniecības informācijas līdzekļus, piemēram, informācijas stendus vai plakātus.

Uzņēmumu savstarpējie darījumi un uzņēmumu darījumi ar patērētājiem

Pārtikas apritē iesaistīti uzņēmēji, kas citiem pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem piegādā pārtiku, kura nav paredzēta galapatērētājam vai ēdināšanas iestādēm, nodrošina, ka šiem citiem pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem ir pietiekama informācija, lai tie varētu veikt savus pienākumus saistībā ar pārtikas produktu informācijas esību un precizitāti (kā noteikts 8. panta 2. punktā), piemēram, iekļaujot šādu informāciju pavaddokumentos, ja tā nav norādīta tieši uz pārtikas produkta.

Attiecībā uz konkrētu, patērētājiem paredzētu informāciju, kas norādāma par zvejas un akvakultūras produktiem, ir minēts, ka tās nosūtīšanu vajadzības gadījumā nodrošina, izmantojot nozaru izsekojamības noteikumus. Pārstrādātiem un sagatavotiem zvejas un akvakultūras produktiem (uz ko attiecas kombinētās nomenklatūras kodi 1604 un 1605 ([1])) piemēro Regulas (ES) Nr. 1169/2011 8. panta 2. punktā minēto vispārīgo noteikumu.

([1]) Kombinētā nomenklatūra (https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/calculation-customs-duties/what-is-common-customs-tariff/combined-nomenclature_en).

6.2. **Norādījumi pārtikas pārpalikumu pārdalei**

6.2.1. *Informācijas prasības attiecībā uz fasētiem pārtikas produktiem*

Neatkarīgi no tā, vai pārtiku patērētāji pērk vai tā galasaņēmējiem ir darīta pieejama bez maksas, sniedzot pārtikas palīdzību vai izmantojot citus pārtikas pārdales mehānismus, pārtikas produktu informācijai jābūt norādītai un tā jādara zināma galasaņēmējam saskaņā ar ES un attiecīgajiem valstu noteikumiem par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem. Ja ziedotās pārtikas marķējums atbilst visām juridiskajām prasībām, pienākumi saistībā ar pārtikas produktu informācijas sniegšanu ir viegli izpildāmi. Tomēr, ja pārtikas pārpalikumi rodas, piemēram, ražošanas līmenī nepareizas produktu marķēšanas un/vai tādu marķēšanas kļūdu dēļ, kas liedz pārtikas produktu izplatīšanu parastos mazumtirdzniecības kanālos, būs jāsniedz papildu skaidrojumi un/vai jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka galasaņēmējs saņem visu vajadzīgo obligāto informāciju.

Attiecībā uz fasētu pārtiku, kas darīta pieejama galapatērētājam, ES noteikumos paredzēts, ka visa obligātā informācija jānorāda uz iepakojuma vai tam pievienotās etiķetes. Gadījumos, kad pārtiku ar nepilnīgu marķējumu nevar pārmarķēt pirms tās pārdales, pārtikas apritē iesaistītajam uzņēmējam, kurš ir atbildīgs par pārtikas produktu informāciju (sk. 8. panta 1. punktu), jāsniedz visa vajadzīgā informācija pārdales un/vai labdarības organizācijai, lai nodrošinātu, ka tā var izpildīt savus pienākumus saistībā ar pārtikas produktu informācijas sniegšanu galasaņēmējam. Vairākas dalībvalstis ir sniegušas norādījumus, lai nodrošinātu, ka nekaitīgu, uzturā derīgu pārtiku, kas citādi būtu izšķērdēta, var pārdalīt, vienlaicīgi nodrošinot, ka galasaņēmējam ir pieejama visa vajadzīgā informācija (sk. 9. panta 1. punktu), pat ja šāda informācija nav norādīta tieši uz etiķetes. Tomēr gadījumos, kad marķēšanas kļūda var ietekmēt sabiedrības veselību (piemēram, saistībā ar informāciju par alergēniem), dalībvalstis var prasīt, lai kļūda attiecīgā produkta marķējumā tiktu labota pirms tā ziedošanas.

6.2.2. *Prasības attiecībā uz valodu*

Regulā (ES) Nr. 1169/2011 paredzēts, ka pārtikas produkta obligātā informācija norādāma valodā, kas viegli saprotama patērētājiem tajās dalībvalstīs, kurās pārtikas produkts tiek tirgots ([1]). Turklāt dalībvalstis, kurās šo produktu laiž tirgū, var pieprasīt izmantot konkrētu valodu ([2]).

Praksē tā (tās) būtu tās valsts oficiālā(-ās) valoda(-as), kur pārtika ir laista tirgū. Tomēr ir iespējams sniegt obligāto informāciju svešvalodā, kas ir viegli saprotama patērētājam. Ir daudz piemēru, kur termini vai frāzes ir viegli saprotami patērētājam, lai gan tie nav norādīti viņa/viņas valodā. Šādos gadījumos marķējuma maiņas pieprasīšana būtu nesamērīga.

Tā kā pārtikas produktu marķēšana svešvalodā var radīt šķērsli turpmākai pārtikas pārdalei, vairākas dalībvalstis šajā sakarā ir izstrādājušas norādījumus.

6.2.3. *Informācijas prasības attiecībā uz nefasētiem pārtikas produktiem*

Ir svarīgi, lai patērētāji saņemtu vajadzīgo informāciju par pārtiku, ko viņi patērē, arī tad, ja tā nav fasēta un ja to turpmākam patēriņam ir pārstrādājis, sagatavojis un termiski apstrādājis ēdināšanas uzņēmums vai (sociālais) restorāns. Kā minēts 6.1. iedaļā, šādos gadījumos ir jānorāda tikai tā pārtikas informācija, kas attiecas uz alergēniem, un jebkura cita papildu informācija, kas paredzēta valstu noteikumos.

Regulas (ES) Nr. 1169/2011 44. pantā arī noteikts, ka dalībvalstis var pieņemt valsts pasākumus par veidu, kādā informācija par alergēniem (un, iespējams, cita obligātā informācija) ir jādara pieejama un, attiecīgā gadījumā, kādā tā jāizsaka un jānorāda.

Tāpēc dalībvalstīm ir visas iespējas sagatavot visus vajadzīgos noteikumus, kas nodrošina, ka informācija par alergēniem pārtikas produktos ērtā un efektīvā veidā ir darīta pieejama pārdales un labdarības organizācijām un, visbeidzot, patērētājiem. Vairums dalībvalstu jau ir veikušas šādus pasākumus.

([1]) Minētās regulas 15. pants. Šī prasība nav jauna, jo pirmoreiz tā tika paredzēta 14. pantā Padomes Direktīvā 79/112/EEK (OV L 33, 8.2.1979., 1. lpp.) par pārtikas marķēšanu.

([2]) Regulas (ES) Nr. 1169/2011 15. panta 2. punkts.

6.3. **Derīguma termiņa marķējums**

6.3.1. *Attiecīgās tiesību normas*

Pārtikas marķēšanā derīguma termiņa marķējuma mērķis ir palīdzēt patērētājiem droši un optimāli izmantot pārtikas produktus. Derīguma termiņa marķējums ir norāde, kurā minēts pārtikas glabāšanas ilgums atbilstīgi konkrētiem glabāšanas nosacījumiem. Galvenais ES tiesību akts attiecībā uz derīguma termiņa marķējumu ir Regula (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem.

Ir divu veidu derīguma termiņa marķējumi:

— "ieteicams līdz" termiņš, kas piemērots vairumam pārtikas produktu un kas norāda to termiņu, līdz kuram ir pamats uzskatīt, ka pārtika, to pienācīgi uzglabājot, saglabās savu optimālo stāvokli. Tas attiecas uz pārtikas kvalitāti. Ir vairāki pārtikas produkti, uz kuriem neattiecas prasība par marķējumu "ieteicams līdz", piemēram, svaigi augļi, dārzeņi, vīni, sāls, cukurs, etiķis, košļājamās gumijas,

— "izlietot līdz" termiņš, kas jānorāda uz pārtikas produktiem, kuri no mikrobioloģiskā viedokļa ir īpaši ātrbojīgi un tādēļ īsā laikā var tieši apdraudēt cilvēka veselību. Marķējums "izlietot līdz" attiecas uz pārtikas nekaitīgumu, un pēc "izlietot līdz" termiņa beigām pārtiku nevar laist tirgū, jo tā uzskatāma par tādu, kas nav nekaitīga.

Formāts, kas jāizmanto, norādot iepriekš minētos derīguma termiņa marķējumus, ir reglamentēts Regulas (ES) Nr. 1169/2011 X pielikumā.

Sadarbībā ar ES dalībvalstīm Eiropas Komisija sagatavoja brošūru ([1]), kurā sniegta sīkāka informācija par šo divu termiņu nozīmi, kā arī šo terminu tulkojums katras valsts valodā. Komisija, lai palīdzētu noskaidrot šo jēdzienu nozīmi, kā arī jaunākos konstatējumus par to, kā patērētāji izprot šos terminus, ir publicējusi arī informatīvu grafiku ([2]). Dalībvalstu un ieinteresēto personu organizācijas arī īsteno informācijas kampaņas un izstrādā instrumentus attiecībā uz derīguma termiņa marķējumu, lai sniegtu norādījumus pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem un konsultētu patērētājus par pārtikas produktu lietošanu ([3]).

6.3.2. *Norādījumi pārtikas pārpalikumu pārdalei*

Par "izlietot līdz" un "ieteicams līdz" termiņu norādīšanu ir atbildīgi pārtikas ražotāji. Izņemot attiecībā uz pārtikas olām, ES tiesību aktos nav paredzēts tas, kā būtu jānorāda derīguma termiņa marķējums (t. i., vai ir jāizvēlas "izlietot līdz", "ieteicams līdz" vai glabāšanas laiks). Tādas pārtikas ēšana, kurai beidzies "izlietot līdz" termiņš, var radīt problēmas saistībā ar tās nekaitīgumu, savukārt tie pārtikas produkti, kam beidzies "ieteicams līdz" termiņš, joprojām ir droši lietojami, ja ir ievēroti glabāšanas nosacījumi un nav bojāts to iepakojums. Attiecībā uz "ieteicams līdz" termiņu ražotājs garantē pārtikas produktu kvalitāti (piemēram, kraukšķīgumu, krāsu, garšu) un atbilstību visām marķējumā iekļautajām norādēm (piemēram, uzturvērtības norādēm attiecībā uz C vitamīna daudzumu pārtikas produktā) tikai līdz "ieteicams līdz" termiņa beigām.

Attiecībā uz tādu pārtikas produktu ziedošanu, kuriem marķējumā norādīts "izlietot līdz" termiņš, pārtikas ziedotājiem, piegādājot šādus produktus pārtikas bankām un citām labdarības organizācijām, būtu jāpārliecinās, vai tiem ir pietiekami ilgs glabāšanas laiks, lai tos varētu droši izplatīt un galapatērētāji lietot pirms norādītā "izlietot līdz" termiņa. Vairākas dalībvalstis ir paredzējušas īpašus noteikumus par minimālo glabāšanas laiku, kuram vajadzētu būt pieejamam, ja pārtikas produkti ir paredzēti ziedošanai ([4]).

Saskaņā ar ES noteikumiem pārtikas produktu tirdzniecība pēc to minimālā derīguma (t. i., "ieteicams līdz") termiņa ir atļauta, ja attiecīgie pārtikas produkti joprojām ir nekaitīgi un to noformējums nav maldinošs. Laist tirgū pārtiku, kurai ir beidzies minimālais derīguma termiņš, ir ļauts katrā pārtikas aprites posmā. Par to, lai tiktu nodrošināts, ka pārtika joprojām ir nekaitīga lietošanai cilvēku uzturā un ka patērētāji ir pienācīgi informēti par to, ka attiecīgajam produktam ir beidzies "ieteicams līdz" termiņš (piemēram, šādus produktus var pārdot atsevišķi, izvietojot norādes, ka to minimālais derīguma termiņš ir pārsniegts), ir atbildīgs pārtikas apritē iesaistītais uzņēmējs (piemēram, mazumtirgotājs).

([1]) https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/fw_lib_best_before_lv.pdf
([2]) http://ec.europa.eu/food/safety/docs/fw_eu_actions_date_marking_infographic_en.pdf
([3]) Dānija: "lēmumu pieņemšanas shēma" attiecībā uz derīguma termiņa marķējumu http://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/fw_lib_da_mind-the-date_decision-tree.pdf.
([4]) Piemēram, Francijas paraugnolīgumā, ar ko nosaka kārtību, kādā notiek pārtikas ziedošana starp pārtikas nozari un labdarības organizācijām (definēts saskaņā ar 2016. gada 11. februāra Likumu Nr. 2016-138), ir paredzēts, ka pārtikas ražotāji un mazumtirgotāji nodrošina pārtikas produktus, kuriem ir marķējums ar norādītu "izlietot līdz" termiņu un kuriem ir pieejamas vismaz 48 stundas glabāšanas laika pēc to piegādes pārtikas bankām un citām labdarības organizācijām.

Atsevišķas dalībvalstis ierobežo vai pat aizliedz tādu pārtikas produktu tirdzniecību, kuriem beidzies "ieteicams līdz" termiņš, tādējādi radot novēršamus pārtikas atkritumus ([1]). Šāda prakse, kas ierobežo pārtikas atgūšanu un pārdali, var rasties tad, ja nav skaidrības par to, cik ilgi pēc "ieteicams līdz" termiņa attiecīgo pārtikas produktu var darīt pieejamu patērētājiem, un par nepieciešamību ievērot to pārtikas apritē iesaistīto uzņēmēju pienākumus, kas ir atbildīgi par derīguma termiņa marķējuma norādīšanu. Atsevišķiem pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem var būt arī savi iekšējie standarti par to, cik ilgi pēc "ieteicams līdz" termiņa beigām produktu var lietot pārtikā, ņemot vērā, piemēram, tā kvalitātes specifikācijas.

Lai veicinātu tādas pārtikas pārdali, kurai beidzies "ieteicams līdz" termiņš, vairākas dalībvalstu iestādes ir nodrošinājušas iesaistītajām personām papildu norādījumus par pārtikas produktiem, kurus pārtikas bankas un citas labdarības organizācijas var izmantot/izplatīt pēc "ieteicams līdz" termiņa beigām, kā arī indikatīvus laika grafikus katrai attiecīgās pārtikas kategorijai ([2]). Tomēr valsts iestādes uzsver, ka tās ir tikai indikatīvas pamatnostādnes un iespējas izmantot pārtiku, kurai beidzies "ieteicams līdz" termiņš, ir jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi. Ja ir iemesls uzskatīt, ka pārtika vairs nav derīga patēriņam, tā turpmāk nebūtu izplatāma. Pienācīgi glabāšanas apstākļi un iepakojuma veselums ir jāgarantē vienmēr.

6.3.3. *Olas – derīguma termiņa marķējuma noteikumi un pārdales prakse*

Saskaņā ar ES tirdzniecības noteikumiem olām, ko pārdod kā "A" šķiras olas (t. i., pārtikas olas), jābūt marķētām, norādot uz tām "ieteicams līdz" termiņu, proti, 28 dienas pēc olu izdēšanas ([3]). ES pārtikas higiēnas noteikumos ([4]) ir sīkāk precizēts, ka olas patērētājam jāpiegādā ne vēlāk kā 21 dienu pēc to izdēšanas. Tādēļ tas nozīmē, ka, tā kā olas pēc 21 dienas vairs nevar pārdot mazumtirdzniecībā, patērētājiem, kas iegādājas olas pēc šīs dienas, būs viena papildu nedēļa, kurā tie varēs būt droši par nopirkto olu kvalitāti un svaigumu.

Lai novērstu pārtikas atkritumus un veicinātu olu turpmāku izmantošanu, mazumtirgotāji pēc 21 dienas termiņa var pārdot tās olu pārstrādes rūpniecībai ([5]) olu produktu ražošanai un/vai olu pārstrādei (veicot pietiekamu termisko apstrādi). Pamatojoties uz tādiem pašiem apsvērumiem, pēc 21 dienas termiņa beigām olas var darīt pieejamas arī pārtikas pārdalei, ja pārtikas apritē iesaistītais saņēmējs (piemēram, labdarības organizācija) šīs olas pārstrādā (veicot pietiekamu termisko apstrādi to nekaitīguma nodrošināšanai), pirms tās tiek darītas pieejamas patērētājiem.

7. **FISKĀLIE NOTEIKUMI**

Ziedotāju veikto pārtikas pārpalikumu nodošanu pārtikas bankām un citām labdarības organizācijām var ietekmēt pievienotās vērtības nodoklis.

Citi fiskālie instrumenti (piemēram, nodokļu atskaitījumi un uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojumi) var nodrošināt pārtikas ziedošanai ekonomiskus stimulus un tādējādi atbalstīt uzturā derīgu pārtikas pārpalikumu pārdali, kā arī novērst pārtikas atkritumus.

7.1. **Pievienotās vērtības nodoklis (PVN)**

ES līmenī pievienotās vērtības nodokli (PVN) reglamentē ar PVN direktīvu ([6]), kas ir jātransponē valsts tiesību aktos. PVN tiesību akti, kas tiek piemēroti ES dalībvalstīs, reizēm var ietekmēt pārtikas ziedošanu, jo tos uztver kā šķērsli pārtikas pārpalikumu nodošanai starp ziedotājiem, pārtikas bankām un citām labdarības organizācijām ([1]). Pielāgojot noteikumus, kas piemērojami precēm, kuras tiek nodotas bez maksas (atbilstīgi PVN direktīvas 16. un 74. pantam), dalībvalstis var veicināt pārtikas pārpalikumu ziedošanu labdarības mērķiem.

([1]) *Comparative study on EU Member States' legislation and practices on food donations*, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, 2014. gads.

([2]) Sk., piemēram: Beļģijas Pārtikas nekaitīguma aģentūra, *Circulaire relative aux dispositions applicables aux banques alimentaires et associations caritatives*, 2017. gada 8. februāris; Itālija – *Manual of Good Practices for Charitable Organisations, Caritas Italiana, Fondazione Banco Alimentare Onlus*, 2016. gada marts.

([3]) 2. pants Komisijas 2008. gada 23. jūnija Regulā (EK) Nr. 589/2008, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Padomes Regulas (EK) Nr. 1234/2007 īstenošanai attiecībā uz olu tirdzniecības standartiem (OV L 163, 24.6.2008., 6. lpp.).

([4]) Regula (EK) Nr. 853/2004 (III pielikums, X iedaļa, I.3. nodaļa).

([5]) Saskaņā ar ES pārtikas higiēnas noteikumiem par dzīvnieku izcelsmes pārtiku mazumtirgotāji var piegādāt olas citam uzņēmumam, ja tie ievēro visus Regulas (EK) Nr. 853/2004 nosacījumus (tostarp par apstiprinājuma saņemšanu no valsts iestādēm) vai ja šī piegāde ir uzskatāma par "papildu, ierobežotu un vietēja mēroga" piegādi un tiek regulēta ar Eiropas Komisijai paziņotiem valsts pasākumiem. Sīkāku informāciju sk. 5.2. iedaļā.

([6]) Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīva 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV L 347, 11.12.2006., 1. lpp.).

Lai vienādi piemērotu PVN direktīvu visās ES dalībvalstīs, ES PVN komiteja 2012. gada 7. decembrī vienojās par pamatnostādnēm ([1]). Šajās pamatnostādnēs ir sniegti konkrēti norādījumi par 16. panta un 74. panta piemērošanu pārtikas ziedošanai:

"PVN komiteja vienprātīgi vienojas, ka pārtikas produktu ziedošanu nabadzīgajiem, ko bez maksas veic nodokļa maksātājs, saskaņā ar PVN direktīvas 16. panta pirmo daļu uzskata par preču piegādi par atlīdzību, izņemot gadījumus, kad šis ziedojums atbilst dalībvalsts paredzētajiem nosacījumiem, lai to uzskatītu par mazas vērtības dāvanu PVN direktīvas 16. panta otrās daļas izpratnē.

PVN komiteja arī vienprātīgi vienojas, ka gadījumos, ja šāds ziedojums uzskatāms par preču piegādi par atlīdzību, ar nodokli apliekamā summa ir ziedoto preču (vai līdzīgu preču) pirkuma cena (vai – ja pirkuma cenas nav – šo preču pašizmaksa), kas koriģēta atbilstīgi šo preču stāvoklim ziedojuma veikšanas laikā, kā paredzēts PVN direktīvas 74. pantā."

PVN noteikumu piemērošana pārtikas pārdalei ES dalībvalstīs

Atsevišķās dalībvalstīs, ja pārtiku ziedo pārtikas bankām, ir jāmaksā neliels PVN vai tas vispār nav jāmaksā, jo atbilstīgi PVN direktīvas – kas transponēta dalībvalstu tiesību aktos – 74. pantam valsts iestādes uzskata, ka tās ziedotās pārtikas vērtība, kuras "ieteicams līdz"/"izlietot līdz" termiņš gandrīz ir beidzies, ir neliela vai nulle. Turpretim citas ES dalībvalstis uzskata, ka ziedošanai gatava produkta cena ir tikpat liela kā tā iepirkuma cena, veicot parastus komercdarījumus. Tādējādi arī PVN tiek aprēķināts, pamatojoties uz komerccenu, un tas negatīvi ietekmē pārtikas ziedošanu ([2]).

Konstatējumi, kas izdarīti Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) salīdzinošajā pētījumā par pārtikas ziedošanas tiesību aktiem un praksi, liecina, ka vairums aplūkoto dalībvalstu ([3]) nepiemēro PVN gadījumos, kad pārtika tiek ziedota pārtikas bankām, ja ir izpildīti konkrēti nosacījumi. Saskaņā ar EESK pētījumu, kā arī papildu informāciju, kuru Komisijai iesniedza dalībvalstu eksperti, Beļģija, Horvātija, Dānija, Itālija, Vācija, Grieķija, Nīderlande, Polija un Portugāle ir ieviesušas īpašus noteikumus savas valsts nodokļu tiesību aktos, lai risinātu PVN jautājumu saistībā ar pārtikas ziedošanu. Apvienotajā Karalistē vairumam pārtikas preču ir nulles likme, taču ir izņēmumi, kam noteikta pamatlikme (t. i., PVN ir 20 %), piemēram, konditorejas izstrādājumiem, šokolādes cepumiem, čipsiem utt. Praksē vairumam pārtikas produktu, kas ziedoti labdarības organizācijām, Apvienotajā Karalistē būs nulles likme, un tas nozīmē, ka uzņēmums var tos ziedot, neatskaitoties par nodokli. Spānijai un Zviedrijai nav īpašu PVN noteikumu saistībā ar pārtikas ziedošanu.

ES tiesību aktu papildu skaidrojums

Atbildot uz Eiropas Parlamenta jautājumu ([4]), Komisija ir paudusi viedokli, ka nodokļu šķēršļi nedrīkst kavēt pārtikas ziedošanu pārtikas bankām un citām labdarības organizācijām. Lai noteiktu PVN pārtikas produktu ziedošanai, Komisija, ievērojot ES PVN komitejas saskaņotās pamatnostādnes, iesaka šo preču vērtību koriģēt atkarībā no apstākļiem un preču stāvokļa ziedošanas laikā. Ja pārtikas ziedojumus veic, kad tai ir gandrīz beidzies "ieteicams līdz" vai "izlietot līdz" termiņš, vai ja preces nav derīgas pārdošanai, bet vēl ir droši patērējamas, tad dalībvalstīm būtu jāņem vērā šie apstākļi, nosakot PVN summu, kas varētu būt pat nulle, ja pārtikai patiesi nav nekādas vērtības ([5]).

7.2. **Fiskālie stimuli**

Vairākas dalībvalstis vēlas stimulēt pārtikas ziedošanu, piedāvājot nodokļu atskaitījumus. Citas dalībvalstis pārdales shēmu atbalstam nodrošina nodokļu kredītus.

([1]) PVN komitejas apstiprinātās pamatnostādnes publicētas šādā tīmekļvietnē: http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/vat/key_documents/vat_committee/guidelines-vat-committee-meetings_en.pdf

([2]) *Review of EU legislation and policies with implications on food waste*, ES *FUSIONS*, 2015. gada 15. jūnijs. https://www.eu-fusions.org/index.php/about-food-waste/283-food-waste-policy-framework

([3]) Beļģija, Dānija, Francija, Vācija, Grieķija, Ungārija, Itālija, Polija, Portugāle, Spānija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste. *Comparative study on EU Member States' legislation and practices on food donations*, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, 2014. gads.

([4]) E-009571/2014 (http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2014-009571&language=EN).

([5]) Šā ieteikuma pamatā ir Komisijas apspriedes ar dalībvalstīm par PVN noteikšanu pārtikai, kas ziedota grūtībās nonākušiem cilvēkiem.

Uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojumi, kas ieviesti vairākās dalībvalstīs (piemēram, Francijā, Spānijā un Portugālē), ir pierādījuši savu efektivitāti, veicinot nozarē pārtikas pārpalikumu ziedošanu. Francijā 60 % ([1]) un Spānijā 35 % no ziedotās pārtikas neto uzskaites vērtības var pieprasīt kā uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaidi, un tas nozīmē, ka pārtikas ziedotāji var atskaitīt minēto ziedotās pārtikas vērtības procentuālo daļu no uzņēmumu ienākuma nodokļa. EESK veiktajā salīdzinošajā pētījumā ir arī norādīts, ka vairumā citu pārbaudīto dalībvalstu pārtikas ziedošana var tikt uzskatīta par atskaitāmiem nodokļa izdevumiem un var samazināt ar nodokli apliekamos ienākumus (atkarībā no dalībvalsts var būt paredzēti atsevišķi ierobežojumi un robežvērtības). EESK norāda, ka Portugāle ir ieviesusi paaugstinātu nodokļu atskaitījumu, un tas nozīmē, ka ziedotāji var atskaitīt līdz 140 % no pārtikas vērtības ziedošanas laikā, ja pārtika tiks izmantota sociālam mērķim (piemēram, piegādei pārtikas bankām) un veido ne vairāk kā 8/1 000 no ziedotāja apgrozījuma.

8. **CITAS ES PROGRAMMAS**

8.1. **Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām un pārtikas ziedošana**

Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām (*Fund for European Aid to the Most Deprived – FEAD*) īpašais mērķis ir veicināt smagāko nabadzības izpausmju mazināšanu ES, nodrošinot nefinansiālu palīdzību trūcīgākajām personām ES. *FEAD* palīdzība var izpausties kā pārtikas atbalsts, pamata materiālā palīdzība (apģērbs, apavi, higiēnas priekšmeti u. c.) vai darbības trūcīgāko personu sociālās iekļaušanas veicināšanai.

Katrā dalībvalstī *FEAD* īsteno ar to partnerorganizāciju – valsts iestāžu vai bezpeļņas organizāciju – palīdzību, kuras ir atbildīgas par palīdzības sniegšanu vai sociālās iekļaušanas pasākumu veikšanu.

Partnerorganizāciju izplatītā pārtika var būt pirkta, izmantojot *FEAD* resursus, taču tā var būt arī ziedota. *FEAD* darbības programma var nodrošināt finansējumu pārtikas ziedojumiem, saistībā ar kuriem pārtika tiek ziedota partnerorganizācijai un bez maksas izdalīta trūcīgākajām personām. Partnerorganizāciju izmaksas par ziedotās pārtikas savākšanu no ziedotāja, tās transportēšanu, uzglabāšanu un izplatīšanu trūcīgākajām personām var segt, izmantojot *FEAD* līdzekļus. Tādējādi *FEAD* var veicināt pārtikas atkritumu samazināšanu. *FEAD* atbalsta arī informētības veicināšanas pasākumus, kurus partnerorganizācijas organizē potenciālajiem ziedotājiem.

Pārtikas ziedojumu finansēšanas iespēju nodrošina, kā paredzēts atbilstošajā *FEAD* darbības programmā. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 223/2014 ([2]) noteikts, ka partnerorganizāciju izdevumus atlīdzina, pamatojoties uz izmaksām, kas ir faktiski radušās un apmaksātas ([3]). Tomēr Komisija ir ierosinājusi vairākus Regulas (ES) Nr. 223/2014 grozījumus saistībā ar 2016. gada 14. septembrī pieņemto priekšlikumu par Finanšu regulas pārskatīšanu (COM(2016) 605 final). Vienā no šiem grozījumiem (ja to pieņems) dalībvalstīm būs piedāvāts, finansējot pārtikas ziedojumus, izmantot arī vienkāršoto izmaksu iespējas. Tādējādi dalībvalstis varēs noteikt vienotas likmes, vienreizējus maksājumus vai vienības izmaksas un izmantot tos par pamatu maksājumiem partnerorganizācijām, kas savāc un izplata ziedoto pārtiku.

Komisija ir izveidojusi *FEAD* tīklu pieredzes un paraugprakses apmaiņai starp *FEAD* ieinteresētajām personām. Tas ir forums, kurā partnerorganizācijas var dalīties pieredzē par ziedoto pārtiku: http://ec.europa.eu/feadnetwork.

8.2. **Lauksaimniecības produktu tirgu kopīga organizācija**

Ar ES tirgus pārvaldības shēmu ("lauksaimniecības tirgu kopīgās organizācijas" elementu) tiek aktīvi atbalstīta augļu un dārzeņu nozare, izvirzot četrus vispārējus mērķus, proti, konkurētspējīgāka un vairāk uz tirgu vērsta nozare, mazākas audzētāju ienākumu svārstības krīzes dēļ, lielāks augļu un dārzeņu patēriņš ES, pastiprināta videi draudzīgu audzēšanas un ražošanas paņēmienu izmantošana.

Lai gūtu labumu no augļu un dārzeņu nozarei piemērojamā režīma, audzētāji tiek aicināti pievienoties ražotāju organizācijām (RO), kas saņem atbalstu tādu darbības programmu īstenošanai, kuru pamatā ir valsts stratēģija.

([1]) Uzņēmuma apgrozījumam paredzēts 0,5 % ierobežojums.

([2]) Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 11. marta Regula (ES) Nr. 223/2014 par Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām (OV L 72, 12.3.2014., 1. lpp.).

([3]) Sk. Regulas (ES) Nr. 223/2014 26. panta 2. punkta d) apakšpunktu.

Krīzes novēršanas un pārvarēšanas pasākumi saskaņā ar lauksaimniecības tirgu kopīgo organizāciju (TKO) nodrošina RO iespēju izņemt no tirgus zināmu daudzumu augļu un dārzeņu. Tā kā augļu un dārzeņu ražošana ir pakļauta samērā lielām svārstībām un produkti ir sezonāli un īpaši ātrbojīgi, to izņemšanas shēmas atvieglo to tirgus pārpalikumu pārvaldību, kas var rasties. Finansiālais atbalsts tiek pilnībā nodrošināts no Savienības budžeta, ja augļi un dārzeņi tiek izņemti no tirgus, lai šos produktus bez maksas izplatītu ar labdarības organizāciju starpniecību (nepārsniedzot 5 % no katras RO realizētās produkcijas apjoma). Tomēr pēc to pieprasījuma dalībvalstis var atļaut labdarības organizācijām un iestādēm, kas saņem šādus produktus, pieprasīt no galasaņēmējiem samaksu.

Salīdzinājumā ar citiem veidiem ES tiesību aktos par prioritāru tiek uzskatīta produktu bezmaksas izplatīšana (produktu izņemšana no tirgus labdarības vajadzībām), piešķirot tai lielāku finansiālo atbalstu. Ja augļi un dārzeņi izņemti no tirgus citiem mērķiem (t. i., ar pārtiku nesaistītai lietošanai, piemēram, kompostēšanai, mēslojumam, enerģijas pārveidei utt.), Savienības finansiālā palīdzība nepārsniedz 50 % (vai zināmos apstākļos 60 %) no faktiskajiem izdevumiem. Tāpēc šāda augļu un dārzeņu izņemšana no tirgus ir veids, kā organizēti veikt ziedojumus galasaņēmējiem.

No tirgus izņemtu augļu un dārzeņu bezmaksas izplatīšana attiecas uz tādiem saņēmējiem kā dalībvalstu apstiprinātas labdarības organizācijas un fondi, brīvības atņemšanas iestādes, skolas, bērnu atpūtas nometnes un dalībvalstu izraudzītas slimnīcas un veco ļaužu pansionāti.

Šie saņēmēji veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka šādi izplatītie produktu daudzumi papildina šo iestāžu parasti iepirktos daudzumus un ka tiem ir pietiekami daudz vietas saņemto produktu uzglabāšanai.

TKO noteikumos ir arī atļauts pārstrādāt no tirgus izņemtos augļus un dārzeņus, kas paredzēti bezmaksas izplatīšanai. Šādos gadījumos, ja dalībvalstu līmenī ir ieviesti atbilstīgi noteikumi, kas nodrošina, ka pārstrādātie produkti ir paredzēti galasaņēmējiem, var būt atļauts, ka bezmaksas izplatīšanā iesaistītie saņēmēji maksā augļu un dārzeņu pārstrādātājiem natūrā.

Lai veicinātu ES finansējuma saņemšanu un izmantošanu, ir paredzēts arī īpašs marķējums. Nosakot lielāku iemaksu likmi, produktu izņemšanā no tirgus Savienība nepārprotami prioritāti piešķir tam, lai no tirgus izņemtie produkti ar labdarības organizāciju un citu dalībvalstu apstiprinātu iestāžu starpniecību tiktu pārdalīti trūkumcietējiem.

8.3. **Zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgā organizācija**

Viens no galvenajiem mērķiem zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgajā organizācijā (TKO) ir dzīvo jūras bioloģisko resursu ilgtspējīgas izmantošanas sekmēšana. Galvenās personas, kas atbildīgas par šā mērķa sasniegšanu, ir ražotāju organizācijas (RO).

Šajā sakarā ir izvirzīti divi papildu mērķi, proti, novērst un pēc iespējas samazināt nevēlamu nozveju, un, ciktāl to nevar novērst, izmantot nozvejotos apjomus maksimāli efektīvi. Lai sasniegtu ES kopējās zivsaimniecības politikas resursu saglabāšanas mērķus un sekmētu selektīvās zvejas praksi, konkrētām sugām piemēro minimālo saglabāšanas references izmēru. Tādējādi attiecībā uz šādām sugām nozveju, kas nesasniedz minimālo saglabāšanas izmēru, nedrīkst izmantot tiešam patēriņam pārtikā. Tomēr, ja šāda nozveja nav par iemeslu mazizmēra zivju tirgus izveidei, to var izmantot citiem nolūkiem.

Vēl viens būtisks RO pasākums ir ražošanas pielāgošana tirgus prasībām. Plānojot zvejas darbības atbilstīgi tirgus pieprasījumam tā, lai vienmēr būtu noieta tirgus zivīm, kas tiek izkrautas, RO var nodrošināt zvejniekiem labākos iespējamos ieņēmumus, vienlaikus ierobežojot pārtikas atkritumu rašanos.

Kopš 2014. gada reformas saistībā ar TKO ir atcelts vairums kompensācijas pasākumu attiecībā uz produktu izņemšanu no tirgus. Tomēr, lai nodrošinātu jaunās sistēmas pakāpenisku ieviešanu, tika īstenots pagaidu pasākums ([1]), kas līdz 2018. gada beigām ļauj zvejas produktu RO izņemt no tirgus produktus, ja tirgus cena ir pārāk zema. Šis finansiālais atbalsts tiek piešķirts saskaņā ar īpašiem nosacījumiem, kuros paredzēts, piemēram, ka produkti ir atkārtoti jālaiž tirgū lietošanai pārtikā (vai nu par maksu, vai bez tās).

Lai gan TKO tieši neveicina zvejas un akvakultūras produktu ziedošanu, šī iespēja nav izslēgta. Zvejas produktu nodrošināšana tiešai lietošanai pārtikā attiecas tikai uz tiem produktiem, kas atbilst minimālajiem saglabāšanas references izmēriem un kopējiem tirdzniecības standartiem pirmā pārdošanas piedāvājuma vai pirmās pārdošanas brīdī. Šāds ierobežojums neattiecas uz akvakultūras produktiem.

([1]) 67. pants Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 15. maija Regulā (ES) Nr. 508/2014 par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2328/2003, (EK) Nr. 861/2006, (EK) Nr. 1198/2006 un (EK) Nr. 791/2007 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1255/2011 (OV L 149, 20.5.2014., 1. lpp.).

Atsauces

(BE) *Circulaire relative aux dispositions applicables aux banques alimentaires et associations caritatives, Agence Fédérale pour la Sécurité de la Chaîne alimentaire, FAVV-AFSCA*, 2017. gada 8. februāris.

http://www.favv-afsca.be/denreesalimentaires/circulaires/_documents/2017-02-08_Circ-ob_Banquesalimentaires_FR_V3_clean.pdf

Comparative study on EU Member States' legislation and practices on food donations, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, 2014. gada jūnijs.

http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/comparative-study-on-eu-member-states-legislation-and-practices-on-food-donation_finalreport_010714.pdf

Counting the Cost of Food Waste: EU food waste prevention, 2013.–2014. gada sesijas 10. ziņojums, Eiropas Savienības komiteja, Lordu palāta, Apvienotā Karaliste.

http://www.parliament.uk/documents/lords-committees/eu-sub-com-d/food-waste-prevention/154.pdf

European Hospitality Industry Guidelines to Reduce Food Waste and Recommendations to Manage Food Donations, HOTREC Hospitality Europe, 2017. gads.

Every Meal Matters – Food donation guidelines, izstrādājusi *FoodDrinkEurope* / *EuroCommerce* / Eiropas Pārtikas banku federācija, apstiprinājusi Augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības pastāvīgā komiteja, 2016. gads.

http://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/publications_documents/6194_FoodDrink_Europe_Every_Meal_Matters_screen.pdf

(FI) *Foodstuffs donated to Food Aid, EVIRA* Kontroles departaments, 2013. gada 21. maijs.

http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:902211/ATTACHMENT02.pdf

Food Redistribution in the Nordic Region, Experiences and results from a pilot study, TemaNord, 2014. gads.

http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:784307/FULLTEXT01.pdf

Food Redistribution in the Nordic Region: Phase II: Identification of best practice models for enhanced food redistribution, TemaNord, 2016. gads.

http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A902211&dswid=-1064

(FR) *Entreprises du secteur alimentaire: Guide pratique et réglementaire pour donner aux associations d'aide alimentaire, DRAAF Rhône-Alpes.*

http://draaf.auvergne-rhone-alpes.agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/Guide_dons_alimentaires_-_20-septembre-1_cle0124ef.pdf

(FR) Labas higiēnas prakses rokasgrāmata saistībā ar labdarības organizāciju veikto pārtikas produktu izplatīšanu, Francijas Pārtikas banku federācija, 2011. gads.

(FR) 2016. gada 11. februāra Likums Nr. 2016-138 par cīņu pret pārtikas izšķērdēšanu, 2016. gada 12. februāra *JORF* Nr. 0036.

https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000032036289&dateTexte=&categorieLien=id

(FR) Savstarpējās vienošanās paraugs par pārtikas ziedošanu starp mazumtirdzniecības uzņēmumu un pārtikas palīdzības apvienību, kas atļauta, piemērojot Lauku un jūras zivsaimniecības kodeksa L. 230-6. pantu (*Convention de dons de denrées alimentaires entre un commerce de détail alimentaire et une association d'aide alimentaire habilitée en application de l'article L. 230-6 du code rural et de la pêche maritime*) (sk.: http://agriculture.gouv.fr/don-alimentaire-un-modele-de-convention-entre-distributeurs-et-associations).

Review of EU legislation and policies with implications on food waste, FUSIONS, 2015. gada jūnijs.

https://www.eu-fusions.org/index.php/publications/267-analysing-food-waste-policies-across-the-eu-28

Hospitality Food Surplus Redistribution Guidelines, FUSIONS, 2015. gada septembris.

http://www.eu-fusions.org/phocadownload/feasibility-studies/Hospitality/Hospitalty%20Food%20Surplus%20Redistribution%20Guideline.pdf

(IT) 2016. gada 19. augusta Likums Nr. 166 "Pasākumi attiecībā uz pārtikas produktu un farmācijas preču ziedošanu un izplatīšanu sociālai solidaritātei un izšķērdēšanas ierobežošanai" (*Dispozioni concernenti la donazione e la distribuzione di prodotti alimentare e farmaceutici a fini di solidarietà sociale e per la limitazione degli sprechi*), *Gazzetta Ufficiale della Republica Italiana,* Nr. 202, 2016. gada 30. augusts.

http://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/2016/08/30/202/sg/pdf

(IT) *Manual of Good Practices for Charitable Organisations, Caritas Italiana, the Fondazione Banco Alimentare O.N.L.U.S.,* 2016. gads.

(NL) Pārtikas nekaitīguma rokasgrāmata, Nīderlandes Pārtikas banku apvienība, 2016. gads.

(PT) *Procedures to be adopted for restaurants/catering services/events*; *Procedures for food donated by large establishments*; *Frequently Asked Questions*, NVO *DariAcordar* kopā ar *ASAE* (Pārtikas nekaitīguma un ekonomikas drošuma iestādi) un *DGAV* (Valsts iestādi dzīvnieku veselības jomā).

Sk. arī papildu valsts/nozaru pārtikas ziedošanas pamatnostādnes, kas publicētas tīmekļvietnē:

http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/library/index_en.htm

1. PIELIKUMS

Tādu tiesību normu kopsavilkuma tabula, kas attiecas uz pārtikas ziedošanu ([1])

Vispārīgais pārtikas aprites tiesību akts	Regula (EK) Nr. 178/2002	— Šī regula attiecas uz visiem pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem, kas laiž pārtiku tirgū, tostarp pārdales organizācijām un citām labdarības organizācijām (3. panta 2. punkts). — Visas pārtikas apritē iesaistītās personas nodrošina, ka pārtika atbilst Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta prasībām (17. panta 1. punkts). — Pārtikas apritē iesaistīts uzņēmējs ir atbildīgs par visu pārtikas tiesību aktu prasību (piemēram, pārtikas nekaitīguma, pārtikas higiēnas, patērētāju informēšanas) ievērošanu tajās pārtikas aprites darbībās, kas atrodas tā pārziņā (17. pants). — Regulas 14. pantā ir paredzētas būtiskas pārtikas nekaitīguma prasības, kas jāievēro visām iesaistītajām personām. — Ar Vispārīgā pārtikas aprites tiesību akta 18. pantu ieviests izsekojamības jēdziens. — Darbības, kas saistītas ar pārtikas produktu privātu lietošanu vai patēriņu, ir izslēgtas no šīs regulas piemērošanas jomas (1. panta 3. punkts).
Pārtikas higiēnas tiesību aktu kopums	— Regula (EK) Nr. 852/2004 — Regula (EK) Nr. 853/2004	— Visiem pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem ir jāievēro ES noteikumi par pārtikas higiēnu. — Pārtikas nekaitīgums jānodrošina visos pārtikas aprites posmos, sākot ar primāro ražošanu. — Ir svarīgi saglabāt aukstuma ķēdi pārtikai, ko nevar droši glabāt apkārtējās vides temperatūrā, jo īpaši saldētai pārtikai. — Labas higiēnas prakse un procedūras, kas pamatojas uz *HACCP* principiem, vajadzības gadījumā jāievēro visā pārtikas apritē. — Dzīvnieku izcelsmes pārtikas izplatīšanai/ziedošanai piemēro īpašas prasības.

([1]) Tabulas pamatā ir Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas iesniegtais salīdzinošais pētījums par ES dalībvalstu tiesību aktiem un praksi pārtikas ziedojumu jomā (*Comparative study on EU Member States' legislation and practices on food donations, Bio by Deloitte,* 2014. gada 7. jūlijs).

		— Higiēnas noteikumi ir jāpiemēro vienīgi uzņēmumiem, kuru koncepcijā iekļauta noteikta darbības nepārtrauktība un noteikts organizācijas līmenis (Regulas (EK) Nr. 852/2004 9. apsvērums).
Pārtikas marķēšana un derīguma termiņš	Regula (ES) Nr. 1169/2011	— Pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmējiem ir jānorāda "ieteicams līdz" vai "izlietot līdz" termiņš. — Tādu pārtikas produktu tirdzniecība, kuriem ir beidzies "ieteicams līdz" termiņš, ir atļauta saskaņā ar ES tiesību aktiem (bet tādu pārtikas produktu izplatīšana, kuriem ir beidzies "izlietot līdz" termiņš, tiek uzskatīta par nedrošu un tādēļ ir aizliegta). — Noteikumus par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem piemēro tikai uzņēmumiem, kuru koncepcija ietver noteiktu darbības nepārtrauktību un noteiktu organizācijas līmeni (15. apsvērums).
PVN noteikumi	Direktīva 2006/112/EK PVN komitejas pamatnostādnes, kuru pamatā ir 97. sanāksme ([1])	— Saskaņā ar Padomes Direktīvu 2006/112/EK PVN ir jāmaksā par pārtiku, kas paredzēta ziedošanai, ja ziedotāja samaksātais PVN ir atskaitīts, veicot pirkumu (16. pants). — Ar nodokli apliekamā summa ir iegādes cena ziedošanas brīdī, kura koriģēta atbilstīgi attiecīgo preču stāvoklim ziedojuma veikšanas laikā (74. pants). — Attiecībā uz pārtikas produktiem, kuriem drīz beigsies "ieteicams līdz" termiņš, Komisija iesaka, ka dalībvalstīm būtu jāuzskata konkrētā vērtība, no kuras aprēķināts PVN, par diezgan zemu, pat tuvu nullei, ja pārtikai patiesi nav nekādas vērtības.
Oficiālā kontrole	Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 854/2004, ar ko paredz īpašus noteikumus par lietošanai pārtikā paredzētu dzīvnieku izcelsmes produktu oficiālās kontroles organizēšanu (OV L 139, 30.4.2004., 206. lpp.).	— Kontroles pasākumi attiecībā uz uzņēmumiem, kas ražo dzīvnieku izcelsmes produktus, kuri paredzēti lietošanai pārtikā.
	Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 882/2004 par oficiālo kontroli, ko veic, lai nodrošinātu atbilstības pārbaudi saistībā ar dzīvnieku barības un pārtikas aprites tiesību aktiem un dzīvnieku veselības un dzīvnieku labturības noteikumiem (OV L 165, 30.4.2004., 1. lpp.).	— Kontroles pasākumi, lai nodrošinātu atbilstību pārtikas un dzīvnieku barības tiesību aktiem, dzīvnieku veselības un labturības noteikumiem.

	Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 15. marta Regula (ES) 2017/625 par oficiālajām kontrolēm un citām oficiālajām darbībām, kuras veic, lai nodrošinātu, ka tiek piemēroti pārtikas un barības aprites tiesību akti, noteikumi par dzīvnieku veselību un labturību, augu veselību un augu aizsardzības līdzekļiem, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 999/2001, (EK) Nr. 396/2005, (EK) Nr. 1069/2009, (EK) Nr. 1107/2009, (ES) Nr. 1151/2012, (ES) Nr. 652/2014, (ES) 2016/429 un (ES) 2016/2031, Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2005 un (EK) Nr. 1099/2009 un Padomes Direktīvas 98/58/EK, 1999/74/EK, 2007/43/EK, 2008/119/EK un 2008/120/EK, un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 854/2004 un (EK) Nr. 882/2004, Padomes Direktīvas 89/608/EEK, 89/662/EEK, 90/425/EEK, 91/496/EEK, 96/23/EK, 96/93/EK, 97/78/EK un Padomes Lēmumu 92/438/EEK (Oficiālo kontroļu regula) (OV L 95, 7.4.2017., 1. lpp.)	— Attiecas uz oficiālajām kontrolēm un citām oficiālajām darbībām, kuras veic, lai nodrošinātu, ka tiek piemēroti pārtikas un barības aprites tiesību akti, noteikumi par dzīvnieku veselību un labturību, augu veselību un augu aizsardzības līdzekļiem. Jaunie noteikumi būs piemērojami pakāpeniski, taču galvenā piemērošanas diena ir 2019. gada 14. decembris.
Atkritumu pamatdirektīva (APD)	Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 19. novembra Direktīva 2008/98/EK par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu (OV L 312, 22.11.2008., 3. lpp.)	— Ar to nosaka, ka atkritumu rašanās novēršana ir pirmā atkritumu apsaimniekošanas hierarhijas pakāpe, un paredz, ka dalībvalstīm jāizveido programmas atkritumu rašanās novēršanai. — Kopējās atkritumu novēršanas politikas ietvaros ar priekšlikumu grozīt APD (COM(2015) 595 *final*) tiek stiprināta pārtikas atkritumu rašanās novēršana. Dalībvalstis tiek aicinātas samazināt pārtikas atkritumus katrā pārtikas aprites posmā, uzraudzīt pārtikas atkritumu daudzumu un iesniegt ziņojumu reizi divos gados. — Komisija, pamatojoties uz dalībvalstu sniegtu labvēlīgu atzinumu, apstiprinās metodiku pārtikas atkritumu daudzuma mērīšanai.
Informācijas sabiedrības pakalpojumi (jo īpaši elektroniskā tirdzniecība)	Direktīva 2000/31/EK	— Ar to veicina pienācīgu iekšējā tirgus darbību, nodrošinot brīvu informācijas sabiedrības pakalpojumu apriti starp dalībvalstīm. — Ar to tuvina konkrētus valsts noteikumus par informācijas sabiedrības pakalpojumiem, tostarp attiecībā uz starpnieku atbildību. — Ar to papildina Savienības tiesības, kas piemērojamas informācijas sabiedrības pakalpojumiem, neierobežojot aizsardzības līmeni, jo īpaši sabiedrības veselībai un patērētāju interesēm, kā noteikts ES un valsts tiesību aktos, ciktāl tas neierobežo brīvību sniegt informācijas sabiedrības pakalpojumus.

Lauksaimniecības produktu tirgu kopīga organizācija	Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007 (OV L 347, 20.12.2013., 671. lpp.)	Regulas 34. panta 4. punkts par produktu izņemšanu no tirgus labdarības vajadzībām. Pašlaik šāda produktu izņemšana no tirgus ir veids, kā organizēti veikt "bezmaksas" ziedojumus galasaņēmējiem. Attiecīgie tiesību akti nodrošina lielāku atbalstu bezmaksas izplatīšanai (produktu izņemšanai no tirgus labdarības vajadzībām) nekā produktu izņemšanai no tirgus citiem mērķiem. Lai veicinātu ES finansējuma saņemšanu un izmantošanu, ir paredzēts arī īpašs marķējums. Produktu izņemšanā no tirgus prioritāte nepārprotami tiek piešķirta tam, lai atbalsts trūkumcietējiem tiktu sniegts ar labdarības organizāciju un citu dalībvalstu apstiprinātu iestāžu starpniecību. Citi no tirgus izņemtu produktu lietojumi ir bezmaksas izplatīšanas alternatīvas.
Zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgā organizācija	Regula (ES) Nr. 1379/2013	Regulas 34. panta 2. punkts par atbilstību kopējiem tirdzniecības standartiem. Zvejas produktus, kas neatbilst kopējiem tirdzniecības standartiem (tostarp minimālajiem saglabāšanas references izmēriem) nedrīkst piegādāt tiešai lietošanai pārtikā. Citi lietojumi ir atļauti.
Kopējās zivsaimniecības politikas kontroles noteikumi	Regula (EK) Nr. 1224/2009	Ar šīs regulas 58. pantu ievieš īpašas izsekojamības prasības, ko piemēro zvejas un akvakultūras produktiem.
Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām (*FEAD*)	Regula (ES) Nr. 223/2014	— *FEAD* darbības programmā var būt paredzēts finansējums pārtikas ziedojumiem, saistībā ar kuriem pārtika tiek ziedota partnerorganizācijai (publiskai struktūrai vai bezpeļņas organizācijai) bez maksas. — Izmaksas par ziedotās pārtikas savākšanu no ziedotāja, tās transportēšanu, uzglabāšanu un izplatīšanu trūcīgākajām personām var segt, izmantojot *FEAD* līdzekļus. — Atbalstu var piešķirt arī informētības veicināšanas pasākumiem, kas tiek organizēti potenciālajiem ziedotājiem.

([1]) Iekļautas pamatnostādņu sarakstā (sk. 165. lpp.), kas atrodams šādā tīmekļvietnē: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/key_documents/vat_committee/guidelines-vat-committee-meetings_en.pdf.

2. PIELIKUMS

Lēmumu pieņemšanas shēma. Vai man kā mazumtirgotājam, kas veic piegādes labdarības organizācijai / pārtikas bankai, vai kā labdarības organizācijai / pārtikas bankai jāievēro Regula (EK) Nr. 853/2004?

